

8. september 2010

FOLKETINGETS
OMBUDSMAND

Inspektion af arrestafdelingen i
Politigårdens Fængsel
den 27. oktober 2009

ENDELIG

J.nr. 2009-3703-628

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	3
2.	Generelt om arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel.....	5
3.	Anbringelse på arrestafdelingen	5
3.1.	Grundlaget for anbringelsen.....	5
3.2.	Anbringelsens varighed.....	8
3.2.1.	Proceduren for løbende overvejelser om tilbageførsel mv.	8
3.2.2.	Nyere statistik og klager til mig over anbringelsernes varighed.....	11
3.2.3.	Længerevarende ophold under særligt skærpede forhold	13
4.	Udvalgte bygningsmæssige forhold mv.	16
4.1.	Generelt om arrestafdelingen.....	16
4.2.	Cellerne og celleinventar.....	18
4.3.	De 5 særlige celler	20
4.4.	Besøgslokaler.....	21
4.5.	Arbejds-, undervisnings- og fritidslokaler	23
4.6.	Køkken	24
4.7.	Gårdtursarealerne	24
5.	Beskæftigelse.....	25
5.1.	Arbejde	25
5.2.	Undervisning	27
5.3.	Fritid.....	28
6.	Fællesskab	29
7.	Andre forhold.....	33
7.1.	Besøg	33
7.2.	Telefon	35
7.3.	Bibliotek.....	37
7.4.	Aviser	39
7.5.	Selvforplejning.....	39
7.6.	Forplejning (maden)	40
7.7.	Mad udefra (grillmad mv).	40
7.8.	Købmanden/butikken	42
7.9.	Talsmandsordning.....	43
7.9.1.	Møder	43
7.9.2.	Talsmandssuppleant.	45
7.9.3.	Flere talsmænd (grupperinger)	45
7.10.	Tid for besvarelse af kald	46
7.11.	Psykiatrisk tilsyn	49
7.12.	Brugen af håndjern over for personer i de 5 særlige celler.....	51

7.13. Anbringelse og løbende overvejelser om ophør af anbringelse mv.....	53
Opfølgning	57
Underretning	57

---

1. Indledning

Som led i ombudsmandens almindelige inspektionsvirksomhed (jf. § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) foretog Folketingets Ombudsmand den 13. december 2004 inspektion af arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel.

Den 24. maj 2005 blev den endelige rapport om inspektionen i 2004 afgivet. Inspektionen blev fulgt op i opfølgingsrapporter af 13. december 2005 og 22. marts 2006.

Den 5. juli 2006 kom den afsluttende opfølgingsrapport.

Den 24. april 2008 foretog jeg en inspektion af toilet- og badeforholdene i arrestafdelingen. Den 6. august 2008 afgav jeg en rapport om inspektionen, og i brev af 12. november 2008 afsluttede jeg inspektionen.

Den 27. oktober 2009 foretog jeg og 2 medarbejdere endnu en inspektion af arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel.

Baggrunden for inspektionen den 27. oktober 2009 var en henvendelse af 6. oktober 2009 fra en advokat der siden 2004 har repræsenteret klienter i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel (herefter "advokaten"). Advokaten henledte min opmærksomhed på en række forhold i arrestafdelingen, som jeg besluttede mig for at undersøge nærmere.

Den 9. oktober 2009 sendte jeg en kopi af advokatens henvendelse videre til Københavns Fængsler og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at modtage oplysninger og bemærkninger før inspektionen. Dagen før inspektionen, den 26. oktober 2009, modtog jeg en udtalelse fra direktoratet. Med direktoratets udtalelse var vedlagt et brev af 16. oktober 2009 med bilag fra Københavns Fængsler. Jeg modtog også en kopi af husordenen af 4. marts 2009 (på dansk) som efter det oplyste under inspektionen også findes på engelsk.

Under inspektionen drøftede jeg de fleste af de forhold som fremgår af den ovennævnte henvendelse fra advokaten, med talsmanden og med ledelsen i Københavns Fængsler. Jeg har også inddraget bemærkninger fra nogle af de 4 indsatte som jeg også havde samtaler med under inspektionen, og som også kom ind på nogle af de punkter som advokatens henvendelse indeholder.

Efter en gennemgang af udtalelsen af 26. oktober 2009 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen og inspektionen den 27. oktober 2009 viste det sig at der på nogle punkter er en varierende grad af forskel mellem på den ene side advokatens og talsmandens beskrivelse af nogle af forholdene i arrestafdelingen og på den anden side arrestafdelingens og direktoratets beskrivelse af de samme forhold. På den baggrund skrev jeg i brev af 1. december 2009 til talsmanden i arrestafdelingen at jeg for så vidt angår disse spørgsmål – uanset hvilken beskrivelse af forholdene der måtte være den korrekte – ville anlægge en fremadrettet synsvinkel. Jeg henviste til at sådanne spørgsmål vanskeligt kan løses i en ombudsmandsundersøgelse i forbindelse med en inspektion. Jeg oplyste tilsvarende over for ledelsen i Københavns Fængsler under det afsluttende møde under inspektionen den 27. oktober 2009.

Med brev af 10. november 2009 sendte jeg en kopi af udtalelsen af 26. oktober 2009 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen til talsmanden. I ovennævnte brev af 1. december 2009 til talsmanden fulgte jeg op på de punkter som blev drøftet under inspektionen. Københavns Fængsler og Direktoratet for Kriminalforsorgen fik kopi af mit brev af 1. december 2009 til talsmanden.

Inspektionen den 27. oktober 2009 omfattede ikke alle bygningsmæssige forhold. Jeg så dog observationscellen, 1 almindelig (beboet) celle og 2 af de 5 særlige celler på 4. sal der siden sidste inspektion er indrettet på en særlig måde. Jeg besigtigede også gårdtursarealerne og kondirummet. Mine møder med ledelsen, talsmanden og nogle indsatte foregik i det besøgsrum som også bliver brugt til bl.a. forsvarersamtaler.

Inspektionen omfattede, på baggrund af advokatens ovennævnte henvendelse og bl.a. samtaler med talsmanden, navnlig spørgsmål om celleinventar (tv mv.), de indsattes beskæftigelsesforhold (herunder fritidsaktiviteter), talsmandsordningen, herunder i forhold til forskellige grupperinger i arrestafdelingen. Endvidere omhandler denne rapport nogle spørgsmål der knytter sig til det særlige regime der er i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel, f.eks. spørgsmålet om grundlaget for anbringelsen i arrestafdelingen og fortsat ophold der samt spørgsmålet om styret fællesskab og de indsattes planlægning af hverdagen.

Endelig indgår i rapporten nogle spørgsmål med relation til artikel 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (forbud mod tortur, umenneskelig eller nedværdigende behandling). Det gjorde jeg bl.a. i forbindelse med klager fra de indsatte over lang ventetid ved ønske om toiletbesøg og af egen drift i forhold til forholdene generelt, herunder bl.a. spørgsmålet om psykiatriske tilsyn med særligt de indsatte der har været i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel i lang tid (og eventuelt også under særligt restriktive forhold).

Inspektionen blev indledt med en samtale med ledelsen.

Efter mødet med ledelsen havde jeg et møde med talsmanden. Herefter havde jeg samtaler med 4 indsatte.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Københavns Fængsler og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at myndighederne kunne få lejlighed til at fremkomme med de eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Jeg har i brev af 27. juli 2010 fra fængslet modtaget sådanne bemærkninger, som er indarbejdet i denne rapport. Jeg har ikke modtaget bemærkninger fra Direktoratet for Kriminalforsorgen.

2. Generelt om arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel.

Arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel er en særlig afdeling for negativt stærke indsatte. Afdelingen hører organisatorisk under Københavns Fængsler og ligger på Politigården i København. Der er plads til 25 indsatte.

Om baggrunden for oprettelsen af arrestafdelingen i 2004 henviser jeg til Folketingets Ombudsmands rapport af 24. maj 2005 om inspektionen den 13. december 2004.

3. Anbringelse på arrestafdelingen

3.1. Grundlaget for anbringelsen

Talsmanden oplyste under inspektionen at mange indsatte ikke forstår hvorfor de er blevet placeret i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel. Som eksempel henviste talsmanden til at mange indsatte har svært ved at forstå at de skal starte med at være varetægtsfængslede i arrestafdelingen når de ikke har været truende eller voldelige over for medindsatte eller personale i andre af kriminalforsorgens institutioner. Nogle af de indsatte som jeg havde en samtale med under inspektionen, rejste også dette spørgsmål i forhold til deres egen anbringelse.

Pkt. 4.1 i rapporten af 24. maj 2005 om Folketingets Ombudsmands inspektion af arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel i 2004 gengiver de retningslinjer for anbringelse på afdelingen som Københavns Fængsler fastsatte den 23. september 2004 (og præciserede den 22. oktober 2004). Følgende fremgår om hvilke personer der i den nævnte rækkefølge kan anbringes på arrestafdelingen:

”1. Negativt stærke indsatte, herunder indsatte fra afdelingerne for negativt stærke indsatte i de lukkede fængsler, som optræder alvorligt truende og/eller voldeligt.

2. Negativt stærke varetægtsarrestanter fra politikreds 1-8, dvs. negativt stærke varetægtsarrestanter der som udgangspunkt placeringsmæssigt hører til Vestre Fængsel, men hvor det på grund af graden af fællesskab i forbindelse med beskæftigelse mv. imidlertid ikke er muligt at anbringe negativt stærke varetægtsarrestanter der ikke er enten isoleret af retten eller udelukket fra fællesskab efter straffuldbyrdslovens § 63.

3. Negativt stærke varetægtsarrestanter fra andre arresthuse – hovedsageligt arresthusene på Sjælland.

4. Negativt stærke afsonere der skal udstå kortere fængselsstraf i arresthus (op til fire måneders fængsel).

For kategori 2-4 gælder efter retningslinjerne ikke krav om at de indsatte optræder alvorligt truende og/eller voldeligt, men det er tilstrækkeligt at de er karakteriseret som negativt stærke indsatte. Da indsatte i kategori 1 som nævnt har første prioritet, kan indsatte i kategori 2-4, kun anbringes i afdelingen hvis der er plads.

Det fremgår af Københavns Fængsleres retningslinjer (...) at opholdet for indsatte i kategori 1 forudsættes at være midlertidigt, og at tilbageførsel således skal ske når grundlaget for opholdet ikke længere skønnes at være til stede, mens der ikke er en formodning om tilbageførsel af indsatte i de andre kategorier (fordi placeringen sker af kapacitetsmæssige grunde).

Efter ordlyden af retningslinjerne vil en indsat som er anbragt på andet grundlag end som kategori 1-indsat, kunne overgå til kategori 1 hvis vedkommende under opholdet optræder voldeligt eller truende.

I brevet af 9. december 2004 har direktoratet tillige angivet hjemmelsgrundlaget for placeringen af indsatte i de enkelte kategorier. For så vidt angår overførsel af indsatte afsonere i kategori 1 er hjemmelsgrundlaget straffuldbyrdslovens § 28, stk. 1, nr. 1, hvorefter indsatte kan overføres fra fængsel til arresthus hvis det må anses for nødvendigt for at forebygge overgreb på medindsatte, personale eller andre i institutionen. Direktoratet har i den forbindelse bemærket at det af medarbejderne til straffuldbyrdsloven fremgår at Straffelovsrådet i forhold til denne bestemmelse har lagt vægt på at muligheden for at forebygge negativt stærke

indsattes overgreb på medindsatte m.fl. er væsentlig bedre i arresthuse som er mere overskuelige for personalet, dels på grund af deres mindre størrelse, dels på grund af det mere begrænsede fællesskab mellem de indsatte. For så vidt angår overførsel af varetægtsarrestanter i kategori 1 og anbringelse eller overførsel af varetægtsarrestanter i kategori 2 og 3 er hjemmelsgrundlaget varetægtsbekendtgørelsens § 10, stk. 1, hvorefter varetægtsarrestanter kan anbringes i eller overføres til andet arresthus bl.a. når det er påkrævet af sikkerhedsmæssige hensyn eller af andre særlige omstændigheder. Hjemmelsgrundlaget for afsonere i kategori 4 er straffuldbyrdslovens § 21, stk. 2 og 3, nr. 1, eller § 26, nr. 1 eller 4. Efter disse bestemmelser kan kortvarig fængselsstraf fuldbyrdes i eller overførsel til arresthus ske i det omfang det er nødvendigt af kapacitetsmæssige hensyn (§ 21, stk. 2, og § 26, nr. 1), eller nødvendigt for at forebygge overgreb på medindsatte, personale eller andre i institutionen (§ 21, stk. 3, nr. 1 og § 26, nr. 4).”

Af pkt. 6.1 i rapporten af 24. maj 2005 om inspektionen af Politigårdens Fængsel i 2004 fremgår herefter følgende om anbringelse i arrestafdelingen:

”Københavns Fængsels retningslinjer for anbringelse i Arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel indeholder en angivelse af hvilke oplysninger der skal foreligge ved anmodning om overførsel.

For kategori 1-indsatte skal der bl.a. foreligge en udførlig begrundelse for ønsket om overførsel, herunder en beskrivelse af indsattes adfærd og den/de hændelse(r) der begrundet ønsket om overførsel. For indsatte i de tre andre kategorier skal det bl.a. angives på hvilket grundlag indsatte karakteriseres som negativ stærk.

Negativt stærke indsatte omfatter ifølge pkt. 18 i vejledningen til bekendtgørelsen om anbringelse og overførsel (vejledning nr. 69 af 5. juli 2002) ’indsatte, herunder rockere og deres støttepersoner, der kan skabe sig en sådan magtposition i fængslerne, at de udgør en særdeles negativ styrende faktor i forhold til medindsatte.’

I den nævnte vejledning om anbringelse og overførsel er et særligt afsnit om placering af negativt stærke indsatte, herunder en angivelse af det grundlag som kendskab til at en indsat tilhører denne gruppe, baserer sig på (pkt. 20), og hvad der er afgørende i tilfælde hvor en indsat påstår at vedkommende ikke længere er medlem af fx en rockergruppe (pkt. 21).

Med hensyn til grundlaget for overførsel til afdelingen fremgår det af Københavns Fængslers retningslinjer af 23. september 2004 at Københavns Fængsler på baggrund af de oplysninger som modtages – og ifølge retningslinjerne skal foreligge, jf. ovenfor – i forbindelse med anmodning om overførsel, foretager en selvstændig vurdering heraf. Under inspektionen oplyste Københavns Fængsler at Københavns Fængsler ikke ved overførsel fra andre institutioner vurderer spørgsmålet om (det er korrekt at) en indsat er negativ stærk, men Københavns Fængsler kan dog rejse tvivlsspørgsmål herom over for direktoratet.”

De ovennævnte bestemmelser (pkt. 18, 20 og 21) i vejledningen om anbringelse og overførsel findes nu – uændrede – i en ny vejledning (nr. 7 af 23. januar 2009 om anbringelse og overførsel af dømte som skal udstå fængselsstraf eller forvaring).

Jeg går ud fra at de ovenfor citerede retningslinjer for 2004 fortsat er gældende, men for en ordens skyld beder jeg direktoratet om at kommentere min antagelse, og hvis min antagelse er forkert, beder jeg om at få kopi af eventuelt nye retningslinjer.

3.2. Anbringelsens varighed

3.2.1. Proceduren for løbende overvejelser om tilbageførsel mv.

Advokaten anførte i brev af 6. oktober 2009 at det må være udgangspunktet at et ophold i Politigårdens Fængsel begrænses til kortest mulig tid. Advokaten anførte at der er indsatte som har været i arrestafdelingen i årevis, enkelte også efter endelig dom.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i brevet af 26. oktober 2009 ikke udtrykkeligt taget stilling til det ovenfor anførte om anbringelsernes varighed.

Af de ovennævnte retningslinjer fra Københavns Fængsler fremgår det at opholdet for indsatte i gruppe 1 forudsættes at være ”midlertidigt”. Det fremgår endvidere at tilbageførsel kan ske hvis grundlaget for opholdet ikke længere skønnes til stede. Endelig fremgår det at der for gruppe 2-4 er tale om placering af kapacitetsmæssige grunde, og at der derfor ikke er en formodning om tilbageførsel.

I brev af 9. oktober 2009 til Københavns Fængsler og Direktoratet for Kriminalforsorgen varslede jeg inspektionen og bad samtidig om statistiske oplysninger om opholdstiderne inden for de sidste par år. I den forbindelse bad jeg om at få oplyst for

hver enkelt indsat hvor lang tid den pågældende havde været i Politigårdens Fængsel pr. den 1. oktober 2009. Jeg modtog "Oversigt over indsatte på Politigårdens Fængsel (PF) 1. oktober 2008 til løsladt/overført senest 30. september 2009 og "Oversigt over indsatte på Politigårdens Fængsel (PF) Pr. 1. oktober 2009". Se nedenfor under pkt. 3.2.2.

Talsmanden oplyste som nævnt ovenfor under pkt. 3.1 i denne rapport at mange indsatte ikke forstår hvorfor de oprindeligt blev placeret i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel. Talsmanden oplyste endvidere at de indsatte heller ikke forstår hvorfor de bliver i arrestafdelingen (uden at blive overført til en anden institution).

I brev af 1. december 2009 skrev jeg som nævnt til talsmanden som opfølgning på inspektionen. Jeg orienterede talsmanden om at konkrete sager om anbringelse i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel er omfattet af forvaltningslovens § 9, stk. 4. Bestemmelsen i § 9, stk. 4, indebærer at der ikke er fuld aktindsigt i sager om bl.a. anbringelse. Jeg henviste til min inspektionsrapport af 24. maj 2005 om inspektionen af arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel i 2004 med en gennemgang af reglerne om anbringelse og overførsel (pkt. 6) som jeg gik ud fra at talsmanden kunne få adgang til fra ledelsen i Københavns Fængsler.

Samtidig fik talsmanden oplyst at de indsatte der ønsker afklaring i forhold til grundlaget for deres egen anbringelse i arrestafdelingen, i første omgang kan rette henvendelse til ledelsen i arrestafdelingen. Ledelsen fik kopi af mit brev til talsmanden.

Det indgik i pkt. 6.2 i Folketingets Ombudsmands rapport af 24. maj 2005 at opholdet for indsatte i kategori 1 i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel forudsættes at være "midlertidigt", jf. også retningslinjerne herom gengivet ovenfor under pkt. 3.1. Endvidere indgik det at tilbageførsel skal ske når grundlaget for opholdet ikke længere skønnes at være til stede. De indsatte vurderes derfor løbende med henblik på tilbageførsel. Vurderingen sker efter det dengang oplyste cirka 1 gang om ugen, men de indsatte skal have "opført sig ordentligt" i en vis periode før der vil ske tilbageførsel. Der er ingen vejledende retningslinjer for hvor lang tid det drejer sig om, men formentlig cirka 3 måneder.

Selv om der ikke er formodning for tilbageførsel af indsatte fra de andre kategorier (kategori 2-4), vurderes deres placering i Politigårdens Fængsel også løbende. I min rapport af 24. maj 2005 om inspektionen i 2004 anmodede jeg om oplysninger om hvordan de løbende vurderinger af de indsattes sager foregår. Af pkt. 6.2 i opfølgingsrapporten af 13. december 2005 fremgik bl.a. følgende om proceduren for de løbende vurderinger som jeg noterede mig:

”Københavns Fængsler har oplyst at man hver formiddag klokken 10.00 gennemgår samtlige indsatte på et møde hvor en repræsentant fra afdelingsledelsen samt det tilstedeværende personale deltager. Indtrykket af hver enkelt indsat i det forløbne døgn diskuteres, og særlige forhold der måtte have betydning for vurderingen og for personalet i det kommende døgn, noteres i klientsystemet.

Københavns Fængsler har videre oplyst at der holdes ugentlige gennemgangsmøder med deltagelse af en repræsentant fra afdelingsledelsen, det tilstedeværende personale og den socialrådgiver der er tilknyttet afdelingen. På disse møder gennemgås alle afdelingens indsatte grundigt idet man inddrager hvad der måtte være iagttaget på de ovenfor nævnte daglige møder.

Direktoratet har anført følgende:

’...

Direktoratet kan henholde sig til det, som Københavns Fængsler har oplyst, idet det kan bemærkes, at Københavns Fængsler har tilføjet, at basispersonalet flere gange dagligt har kontakt til alle indsatte især i forbindelse med daglige gøremål, f.eks. madudlevering, medicinudlevering og gårdtur. Endvidere tager souscheferne kontakt til de indsatte enten efter anmodning fra de indsatte selv, eller på baggrund af de observationer basispersonalet har foretaget i forbindelse med de daglige gøremål. Endelig har sygeplejerske og socialrådgiver kontakt til de indsatte efter anmodning.

For så vidt angår hvad der skal til, for at grundlaget for opholdet på Politigårdens Fængsel ikke længere er til stede, har Københavns Fængsler vedrørende kategori 1 oplyst, at det særligt drøftes, om indsattes adfærd i forhold til overførselsgrundlaget er så ændret, at indsatte bør tilbageføres. Indsattes psykiske og somatiske tilstand vurderes tillige.

De indsatte i kategori 1 er overført med hver sin konkrete begrundelse. De er overført, fordi de har optrådt voldeligt eller truende. Det vil derfor i hvert enkelt tilfælde konkret blive vurderet, hvorledes den pågældendes adfærd og opførsel over en vis observationstid måtte have ændret sig i forhold til adfærden på tidspunktet for overførslen. Det afgørende for beslutning om tilbageførsel er, at indsatte i en tid har vist, at han eller hun nu kan begå sig i et statsfængsel eller andet arresthus, og ikke dominerer med truende adfærd eller på ny udøver vold. Der vil således altid være tale om en individuel vurdering.

Direktoratet kan henholde sig til det som Københavns Fængsler har oplyst, idet det skal tilføjes, at der ikke herudover kan fastsættes præcise kriterier for, hvad der skal til for at grundlaget for anbringelsen ikke længere er til stede, idet der til enhver tid er tale om et konkret skøn i hver enkelt sag, men som udgangspunkt må den pågældende ikke længere for eksempel udvise negativ stærk, alvorlig utilpasset eller truende adfærd.”

I min rapport af 24. maj 2005 bad jeg endvidere om oplysninger om på hvilken måde vurderingen af de indsatte i kategori 2-4 – som ikke er overført på grund af uønsket adfærd/handlinger, og derfor ikke skal ”forbedre” sig – adskiller sig fra vurderingen af de indsatte i kategori 1. Som svar på dette spørgsmål indgik følgende som jeg med min opfølgingsrapport af 13. december 2005 noterede mig:

”Københavns Fængsler har oplyst at personalet ikke vurderer adfærd for kategori 2-4-indsatte på samme måde som for kategori 1-indsatte, idet overførslen ikke er begrundet i voldelig eller truende adfærd, men alene er sket på baggrund af deres rockerrelationer. Københavns Fængsler har oplyst at de indsatte i kategori 2-4 gennemgås med henblik på at vurdere deres generelle opførsel, særlige forhold, psykiske og somatiske tilstand. Københavns Fængsler har videre oplyst at en enkelt person (som nu er prøveløsladt) er overgået fra anden kategori til kategori 1.

Direktoratet har henholdt sig til det som Københavns Fængsler har oplyst.”

Jeg går – også efter det oplyste fra ledelsen under inspektionen den 27. oktober 2009 – ud fra at Københavns Fængsler fortsat følger de ovenfor gengivne procedurer (med bl.a. løbende vurderinger og notat i klientsystemet) ved vurdering af om grundlaget for ophold i Politigårdens Fængsel fortsat er til stede eller ej.

3.2.2. Nyere statistik og klager til mig over anbringelsernes varighed

I foråret 2010 modtog jeg en klage fra 1 indsat i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel der havde været i afdelingen – både som arrestant og afsoner – i ca. 2 ½ år.

Endvidere har jeg af egen drift – på baggrund af omtale af en sag i pressen – i brev af 24. marts 2010 rejst en generel sag om varigheden af ophold i arrestafdelingen. I brev af 27. april 2010 fik jeg svar fra Direktoratet for Kriminalforsorgen. Den 7. juni 2010 sendte jeg et brev til direktoratet med anmodning om akter/udskrifter om de løbende vurderinger af nogle anbringelser i Politigårdens Fængsel.

Af den ovennævnte oversigt om varigheden af anbringelser i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel pr. 1. oktober 2009 fremgår bl.a. følgende:

12 indsatte havde pr. 1. oktober 2009 været i arrestafdelingen i mindre end 2 måneder; i mange tilfælde omkring 1 måned. 10 af de 12 indsatte er ifølge oversigten i gruppe 1, jf. skrivelsen af 22. oktober 2004 fra Københavns Fængsler som er gengivet ovenfor. De 2 resterende indsatte er i gruppe 2.

3 indsatte havde været i afdelingen i omkring 2 måneder. Disse 3 indsatte er alle i gruppe 2.

10 indsatte havde været anbragt i 3 måneder eller mere, heraf havde 4 indsatte været i arrestafdelingen i henholdsvis cirka 8, 16, 23 og 24 måneder. Den indsatte der havde været i afdelingen i 8 måneder, var i gruppe 1. De 3 øvrige indsatte var i gruppe 2.

Af samme oversigt fremgår det endvidere at 2 indsatte fra gruppe 1 var overført og indlagt på henholdsvis Vestre Hospital og Psykiatrihospitalet Dianalund. 5 andre indsatte (også fra gruppe 1) var overført til andre af kriminalforsorgens institutioner.

Endvidere fremgår det af samme oversigt at 2 indsatte fra gruppe 2 var blevet overført til en anden institution (Vestre Fængsel), og at de øvrige 6 indsatte i gruppe 2 fortsat den 1. oktober 2009 var i Politigårdens Fængsel.

Jeg har hæftet mig ved at nogle få indsatte på inspektionstidspunktet havde været anbragt i arrestafdelingen i op til cirka 16, 23 og 24 måneder. Umiddelbart forekommer det at være meget lang tid, men det kan naturligvis være berettiget efter en konkret og individuel (løbende) vurdering. Jeg går derfor ud fra at de pågældendes sager løbende har været vurderet ud fra de ovennævnte retningslinjer. På den baggrund har jeg ikke grundlag for at foretage mig noget i anledning af de langvarige anbringelser.

Anbringelse i arrestafdelingen af 1 person fra gruppe 1 i 8 måneder giver som udgangspunkt anledning til nogen undren i forhold til forudsætningen i retningslinjerne fra den 22. oktober 2004 om "midlertidig" anbringelse. Da jeg har undersøgt sagen og den pågældende persons samlede forhold i øvrigt (jf. pkt. 3.2.3), foretager jeg mig ikke mere på dette punkt.

Jeg henviser endvidere til den ovennævnte generelle sag, omtalt på forrige side, om varigheden af ophold i Politigårdens Fængsel.

Jeg finder imidlertid anledning til at bede om oplysning om hvor mange indsatte i kategori 1 der (f.eks. pr. 1. august 2010) er vurderet som egnet til tilbageførsel, men som fortsat opholder sig i Politigårdens Fængsel.

3.2.3. Længerevarende ophold under særligt skærpede forhold

Som nævnt rejste jeg i forlængelse af inspektionen den 27. oktober 2009 en sag af egen drift om forholdene i arrestafdelingen for 1 af de indsatte der som nævnt havde været i afdelingen i lang tid, dengang 8 måneder. Jeg havde et par måneder før inspektionen modtaget en henvendelse fra den indsatte og senere også fra hans advokat om at de særlige forhold for den indsatte i arrestafdelingen efter deres opfattelse var i strid med artikel 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK).

Af artikel 3 i EMRK fremgår det at ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Efter praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) kan en indsats forhold under f.eks. varetægtsfængsling efter omstændighederne og i særlige tilfælde være i strid med konventionsbestemmelsen.

Også efter inspektionen den 27. oktober 2009 havde jeg en korrespondance med Direktoratet for Kriminalforsorgen om den indsattes forhold. I den forbindelse erklærede jeg mig enig med direktoratet i at der ved vurdering af en indsats forhold i arrestafdelingen i forhold til artikel 3 i EMRK og retspraksis (fra EMD) generelt må lægges vægt på dels de konkrete forhold, frihedsberøvelsens varighed og strengthed, de forfulgte formål hermed og konsekvenserne for den pågældende. Der skal foretages en helhedsbedømmelse af disse forhold, se bl.a. Rohde mod Danmark (sag nr. 69332/01) afsnit 90 ff i dommen fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol som i øvrigt vedrører isolationsfængsling besluttet af retten.

Jeg bemærkede herudover med henvisning til den juridiske litteraturs beskrivelse af retspraksis på området at bl.a. de mentale følgevirkninger for en indsat er blandt de momenter som indgår ved vurderingen af om en behandling er i strid med EMRK artikel 3. Ved vurderingen efter EMRK artikel 3 lægges der således bl.a. vægt på lægelig behandling og kontrol med den indsattes helbredstilstand.

Endelig skrev jeg på baggrund af litteratur om EMRK artikel 3 til direktoratet at i forhold til (egentlig) isolation gælder det at behovet for at isolere en arrestant skal kunne begrundes. Kravene til begrundelsen stiger i takt med isolationens varighed sådan at begrundelsen skal være mere og mere detaljeret og overbevisende som tiden går.

Efter bemærkninger der svarer til det som jeg har gengivet ovenfor i dette afsnit, besluttede jeg efter oplysninger fra Direktoratet for Kriminalforsorgen og en gennemgang af sagen ikke at foretage mig mere i sagen.

Nyere retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol er i øvrigt i overensstemmelse med det ovenfor anførte, f.eks. dom af 22. oktober 2009 i sagen *Orchowski mod Polen* (sag nr. 17885/04), afsnit 119, der gengiver de generelle principper og forhold, herunder de fysiske og mentale følger og – efter omstændighederne – personens helbredstilstand, som forhold der kan være relevante i forhold til om en indsats forhold samlet set er i overensstemmelse med EMRK artikel 3.

Forud for den ovenfor omtalte sag, *Rohde mod Danmark* (sag nr. 69332/01) ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, havde Højesteret taget stilling til sagen om Rohde der havde været varetægtsfængslet i isolation. (Højesterets dom er gengivet i *Ugeskrift for Retsvæsen*, U.2000.2385.H). Højesteret fandt efter en konkret vurdering ikke at der var sket en overtrædelse af EMRK artikel 3. Højesteret tilkendte – efter de relevante regler herom i retsplejelovens kapitel 93 – erstatning. Erstatningen blev udmålt for bl.a. varigt mén og godtgørelse for tort.

Den person hvis forhold i Politigårdens Fængsel som jeg undersøgte i den ovennævnte sag, var ikke isoleret efter rettens beslutning herom. Den pågældende var heller ikke udelukket fra fællesskab efter en administrativ afgørelse (jf. § 63 i straffuldbyrdesloven).

I den konkrete sag var der imidlertid ikke tvivl om at den pågældende rent faktisk i en længere periode befandt sig i en situation der på flere punkter kunne sidestilles med udelukkelse fra fællesskab efter § 63 i straffuldbyrdesloven.

Jeg henviser i forlængelse heraf til pkt. 4.3 nedenfor, herunder mine bemærkninger om at jeg er opmærksom på det direkte anvendelsesområde for reglerne om egentlig udelukkelse fra fællesskab i § 63 i straffuldbyrdesloven mv. som ikke gælder direkte i den omhandlede sag, idet der i sagen som nævnt ikke var truffet en afgørelse om udelukkelse fra fællesskab.

Nogle på mange måder tilsvarende synspunkter, f.eks. om lægetilsyn – særligt efter hånden som tiden går – kommer også til udtryk i forarbejderne til en (vedtaget) ændring i straffuldbyrdesloven om begrænsning af fællesskab for negativt stærke indsatte. Lovændringen vedrører ikke præcist de samme problemer som i ovennævnte sag, men synspunkter kan efter min opfattelse tillægges en vis vægt i denne sammenhæng.

Den nævnte lovændring kom med vedtagelsen af L 147 – forslag til lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Fuldbyrdelse af straf på bopælen under intensiv overvågning og kontrol samt begrænset fællesskab for ”negativt stærke” indsatte m.v.), fremsat den 15. december 2004 af justitsministeren i 1. samling, 2004-05, og genfremsat uændret som lovforslag nr. L 12 (2. samling, folketingsåret 2004-05) den 23. februar 2005 – og det fremgår bl.a. af forarbejderne at udelukkelse fra fællesskab svarer til enrumsanbringelse i menneskeretlig terminologi.

Endvidere fremgår bl.a. følgende af bemærkningerne til lovforslaget:

”Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis kan [Den Europæiske Menneskerettighedskonvention] artikel 3 ikke fortolkes som et generelt forbud mod enrumsanbringelse, og selv om længerevarende enrumsanbringelse ikke er ønskeligt, kan en sådan anbringelse være tilladt f.eks. af hensyn til sikkerhed eller disciplin eller for at beskytte den pågældende indsatte fra andre indsatte (og omvendt). En enrumsanbringelse kan imidlertid i konkrete tilfælde udgøre et indgreb i strid med EMRK artikel 3.

Ved vurderingen heraf tager Menneskerettighedsdomstolen hensyn til de konkrete faktiske omstændigheder i sagen, herunder de særlige afsoningsforhold, indgrebets strengthed, varigheden og formålet med enrumsanbringelsen samt dens fysiske og psykiske effekt på den pågældende person, jf. bl.a. Ensslin, Baader og Raspe mod Tyskland (afgørelse af 8. juli 1978) og Erdem mod Tyskland (afgørelse af 9. december 1999). Menneskerettighedsdomstolen kan derudover bl.a. lægge vægt på, dels hvilke minimumsstandarder for behandlingen af indsatte der må antages at finde anvendelse i Europarådets medlemslande, herunder Europarådets Europæiske Fængselsregler, dels hvilke anbefalinger og kritikpunkter Europarådets Torturkomité (CPT) har haft i forhold til Danmark og brugen af enrumsanbringelse/isolationsfængsling.”

Af lovforslagets bemærkninger fremgår også følgende:

”...

I det omfang, der måtte være behov for at ophæve et cellefællesskab, vil det kun kunne finde sted, hvis betingelserne for udelukkelse fra fællesskab i straffuldbyrdeslovens § 63 eller betingelserne for midlertidig ophævelse eller begrænsning af fællesskabet i forslaget til den nye bestemmelse (...) er opfyldt.

Eftersom begrænsningen ikke vil indebære en fuldstændig udelukkelse fra fællesskabet («solitary confinement»), må indgrebet efter Justitsministeriets opfattelse generelt anses for foreneligt med EMRK artikel 3. Som anført (...) kan en en-rumsanbringelse i en konkret sag udgøre en krænkelse af EMRK artikel 3, hvis f.eks. den indsatte under afsoningen udvikler en psykisk sygdom på grund af en-rumsanbringelsen. For at sikre, at indsatte, der alene har mulighed for cellefællesskab, ikke lider psykisk overlast, er det nødvendigt ved gennemførelsen af cellefællesskab i særlige arresthuse, at der løbende sker tilsyn med de pågældende, så der kan gribes ind omgående, hvis forholdene tilsiger det.

...”

Det er min opfattelse at der er behov for at personalet i Politigårdens Fængsel løbende er opmærksomme på forværringer i de indsattes psykiske tilstand, og at der med jævne mellemrum sker en lægefaglig vurdering af disse indsatte sådan som jeg har noteret mig oplysninger om at det er tilfældet i dag.

Et sådant behov kan efter omstændighederne også gøre sig gældende over for indsatte der hverken er udelukket fra fællesskab eller isolationsfængslede, men hvor de faktiske forhold for en indsat rent faktisk svarer hertil – sådan som det var tilfældet i den ovenfor omtalte sag.

I forlængelse af det ovenfor anførte om at indsatte (også i kategori 2-4) løbende gennemgås med henblik på bl.a. at vurdere deres psykiske tilstand, beder jeg om oplysninger om hvor mange personer der – hvis der er nogle – nu (efter den periode frem til den periode statistikken dækker; 1. oktober 2009) er overført fra arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel på baggrund af psykiske forhold.

4. Udvalgte bygningsmæssige forhold mv.

4.1. Generelt om arrestafdelingen

Arrestafdelingen har fortsat, som nævnt ovenfor, plads til 25 indsatte. I rapporten om inspektionen den 13. december 2004 oplyste jeg bl.a. følgende om nogle af de bygningsmæssige forhold:

”Politigårdens Fængsel blev taget i brug i 1924 og blev ombygget i efteråret 2004 (...).

Afdelingen rummer fem etager. Alle cellerne er enkeltceller som er fordelt på de fire øverste etager (2.-5. etage). Cellerne er beliggende på samme side af en gang hvor der også er toilet- og badefaciliteter. Der er desuden kontorer, et kondirum, et lægeværelse og et vaskerum fordelt på disse etager. På første etage hvor der ikke er celler, er der et flexrum som kan benyttes både af indsatte og personale, et køkken (som ikke må benyttes af de indsatte), en observationscelle og en sikringscelle. På denne etage findes tillige to besøgslokaler som ligger på en gang der går på tværs af selve arrestafdelingen i den ene ende (...).

Fra øverste etage er der udgang til to mindre gårdtursarealer (hver på ca. 35 m²).

Afdelingen er panoptisk opbygget. I den ene side af gangen er der en smal trappe, men afdelingen er tillige (af sikkerhedsmæssige grunde) udstyret med elevator der som udgangspunkt altid benyttes ved transport af indsatte mellem etagerne. På 2.- 4. etage er der kun gangareal i den ene langside og i begge ender i afdelingens fulde bredde, mens der på 5. etage er gangareal i begge langsider. Gangarealet på langsiderne er meget smalt. På gangarealet i den ene ende er der på alle etager, bortset fra på 1. etage, opsat mindre bogreoler som udgør afdelingens bibliotek, og brandslukningsudstyr (...).”

Der henvises i øvrigt til rapporten af 13. december 2004. Der henvises også til pkt. 4.2 nedenfor i denne rapport om cellerne, pkt. 4.3 om de 5 særlige celler, pkt. 4.4 om besøgsrum, pkt. 4.5 om arbejds-, undervisnings- og fritidslokaler, pkt. 4.6 om køkken og pkt. 4.7 om gårdtursarealer.

I forbindelse med inspektionen oplyste Direktoratet for Kriminalforsorgen – på baggrund af advokatens henvendelse af 6. oktober 2009 – bl.a. følgende i brev af 26. oktober 2009 om nogle ombygninger i arrestafdelingen, herunder nedlæggelse af flexrummet:

”Flexrum og kondirum:

Det er over for advokaten oplyst, at disse rum dækker over den samme lokalitet. Der har i flere år ikke været bordtennisbord i rummet. Det er oplyst, at rummet kan benyttes til afvikling af fællesskab, men dette sker vist nok ikke. Det er anført, at rummet kan anvendes til talsmandsmøde, men sådanne møder afholdes særdeles sjældent.

Københavns Fængsler har oplyst, at det oprindelige flexrum ikke længere findes. Bordtennisbordet er fjernet og det oprindelige flexrum er i dag indrettet til konditræning for de indsatte. Det gamle kondilokale på 5. etage er i stedet indrettet til

skolelokale. I husordenen har dette rum beholdt benævnelsen Flexrum, da det jo ad hoc ville kunne benyttes til andet end undervisning, fx advokatbesøgsrum, hvilket da også er sket.”

Som nævnt i pkt. 1 omfattede inspektionen den 27. oktober 2009 ikke alle bygningsmæssige forhold.

Jeg har noteret mig det oplyste om de ombygninger mv. der er foretaget siden inspektionen i 2004.

At flexrummet var nedlagt og bordtennisbordet fjernet – til fordel for et større antal kondimaskiner og cykler – noterede jeg mig allerede i forbindelse med min opfølgning på inspektionen i 2004. Og dette giver mig ikke anledning til at foretage mig noget nu.

4.2. Cellerne og celleinventar

I brev af 26. oktober 2009 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen fremgår bl.a. følgende på baggrund af oplysninger fra Københavns Fængsler:

”Der findes p.t. to typer fjernsyn på Politigårdens Fængsel:

- et 21-tommer billedrør tv med indbygget DVD og radio samt
- 21,6-tommer Medialine LCD tv med udskiftelig DVD-afspiller, men ikke indbygget radio.

21-tommer tv udfases nu løbende, når de bliver defekte, med den nye model på 21,6-tommer.

Der er på Politigårdens Fængsel mulighed for at låne en Playstation 2 af fængslet, herunder hvis DVD i tv ikke fungerer. Playstations kan også anvendes som DVD-afspiller. Anmodning om lån af Playstation 2 sker på anmodningsseddel til afdelingsledelsen. Alle anmodninger om lån af Playstation 2 imødekommes.

Der er pt. kun 4 indsatte, der har bedt om (og naturligvis fået) Playstations. En del indsatte vælger at købe egen Playstation gennem fængslets butik eller har medbragt en fra overførende institution.

Hvis radioelementet i de gamle tv-apparater ikke virker, eller hvis man har den nye model tv, kan de indsatte anmode om at få en radio, som normalt er depotvare på PF, og de vil derfor få en radio i løbet af få dage. Anmodning om radio er sket særdeles sjældent.

Det bemærkes, at der i husordenen under pkt. 2 står, at der opkræves 30 kr. i leje om ugen for Playstation. Reelt stilles de gratis til rådighed, og dette vil blive ændret i førstkomende revision af husordenen.

Sammen med Playstation udleveres der to spil. Hver fredag aften medbringer personalet en kasse med ca. 100 spil. Alle indsatte har mulighed for at låne/bytte spil fra denne kasse.

De indsatte har også mulighed for at købe deres egen Playstation 2 i Københavns Fængslers butik.

Det bemærkes i øvrigt, at DVD ikke er sædvanligt celleinventar, og derfor er det en ekstra service, fængslet giver, og i husordenens punkt 2 er DVD da heller ikke nævnt som celleinventar.”

Talsmanden oplyste under inspektionen den 27. oktober 2009 at der ikke var dvd-afspiller eller radio i alle cellerne. Talsmanden oplyste bl.a. også at der ikke – som det fremgår af udtalelsen af 26. oktober 2009 – er cirka 100 spil til PlayStation. Talsmanden oplyste under mødet at der kun er 30 spil, og at de er meget gamle.

Under et afsluttende møde med ledelsen under inspektionen gjorde jeg opmærksom på det angiveligt manglende celleinventar og gengav det som talsmanden havde anført over for mig.

Ledelsen oplyste som i udtalelsen citeret ovenfor. Endvidere oplyste ledelsen at personalet går rundt til de indsatte celler med en vogn med et større udvalg af spil (ikke 100 ad gangen) til PlayStation, og at man kan låne 2 spil ad gangen.

Talsmanden rejste spørgsmålet om hvilke kanaler de indsatte kan se på tv, og ledelsen orienterede mig på det afsluttende møde om adgangen til tv med faste kanalpakker.

Det oplyste om tv (og kanaler), dvd-afspiller, radio (og udskiftning heraf fra lageret) samt adgang til PlayStation og spil hertil giver mig ikke anledning til at foretage noget.

Talsmanden var utilfreds med at man skal vaske op i håndvasken i cellen. Det blev i den forbindelse anført at det medfører at afløbet stopper, og at det kan give en ubehagelig lugt i cellen.

Under et afsluttende møde med ledelsen blev der oplyst at der kan tilkaldes håndværkere til håndvaskene i cellerne, og at det er sket flere gange.

Jeg har noteret mig at ledelsen er opmærksom på problemet med håndvaskene, og jeg foretager mig herefter ikke mere.

4.3. De 5 særlige celler

Under inspektionen besøgte jeg nogle af de 5 celler på 4. etage som på nogle punkter er indrettet på en anden måde end de øvrige celler i arrestafdelingen.

Efter det oplyste blev cellerne nyindrettet cirka 1 år før inspektionen den 27. oktober 2009 efter en generel beslutning herom.

Cellerne er bl.a. indrettet med sikringsbeslag på døren, en sprække/lem i døren til brug for bl.a. påsætning af håndjern, en metalseng der kan klappes op af væggen, og særlige lamper (lysstofrør) der er monteret med en slagfast kasse uden om.

Ledelsen i arrestafdelingen oplyste under inspektionen at sikkerhedsenheden i Direktoratet for Kriminalforsorgen er bekendt med indretningen af cellerne. Ledelsen oplyste endvidere at de særlige celler bruges til de nye indsatte der skal vurderes og ses an i et stykke tid efter indsættelsen.

Københavns Fængsler har telefonisk den 10. februar 2010 gjort opmærksom på at der ikke er tale om såkaldte "superceller". Jeg forstår dette udtryk som en henvisning til de særlige sikrede celler som er omtalt i § 63, stk. 4, i straffuldbyrdsloven.

Jeg har hele tiden været opmærksom på at de 5 nyere celler i arrestafdelingen på 4. sal ikke er celler som beskrevet i § 63, stk. 4, i straffuldbyrdsloven, og at bestemmelsen i § 63, stk. 4, og de tilhørende regler i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab (bekendtgørelse nr. 440 af 30. maj 2008 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle m.v., i fængsler og arresthuse) som konsekvens heraf naturligvis ikke finder direkte anvendelse i forhold til de 5 nyindrettede særlige celler.

De 5 celler er f.eks. ikke meget større (eller mindre) end de normale celler, og de er heller ikke indrettet med en bedre (eller i øvrigt væsentligt dårligere) udstyrsstandard, jf. §§ 7 og 12 i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab. Dette har heller ikke været hensigten, forstår jeg.

De 5 særlige cellers fysiske indretning med bl.a. metalseng og særlig lampe gør ikke cellen væsentlig anderledes sammenlignet med andre almindelige celler i arrestafdelingen.

At man fysisk har indrettet cellerne med bl.a. en sprække/lem i døren til brug for bl.a. påsætning af håndjern giver mig ikke i sig selv anledning til bemærkninger, jf. nærmere under pkt. 7.12 og 7.13 om anvendelsen af håndjern over for nogle af de indsatte i disse særlige celler.

4.4. Besøgslokaler

Under inspektionen holdt jeg møde med blandt andre talsmanden i det besøgslokale der bl.a. også bruges til møder med forsvarer og til overvåget besøg. Vinduet i besøgslokalet – som af sikkerhedsårsager og på grund af tremmerne og den fredede bygning skal åbnes med en fjernbetjening – kunne ikke åbnes under inspektionen. Der var derfor en meget dårlig luft i det mindre lokale hvor jeg går ud fra der ofte er flere personer til stede samtidig, f.eks. i forbindelse med overvåget besøg.

Under inspektionen pegede jeg over for ledelsen på problemet med ventilation og frisk luft i dette lokale.

Der var flere huller/udskrabninger på væggen som jeg også spurgte til under inspektionen.

Jeg går ud fra at vinduet og væggen allerede er eller vil blive repareret. For en ordens skyld beder jeg ledelsen om bemærkninger hertil.

Advokaten har i sin henvendelse af 6. oktober 2009 anført at der ikke er adgang til kondomer og lagener i besøgslokalet.

I brev af 26. oktober 2009 oplyste direktoratet bl.a. følgende:

”Københavns Fængsler har oplyst, at der i rummet uden for de to besøgsrum er opstillet skabe med lagener, kondomer og bestik. Kondomer og lagener har tidligere været anbragt i hvert besøgsrum. Efter aftale med den tidligere talsmand blev lagener og kondomer igen anbragt i skabe uden for besøgsrummene. Dette fordi den tidligere talsmand fandt det anstødeligt, at der lå lagener og kondomer i rummene, specielt når børn kom på besøg.

”Københavns Fængsler har i øvrigt henvist til ombudsmandens opfølgingsrapport af d. 13. december 2005 samt ombudsmandens opfølgingsrapport nr. 2 af d. 22 marts 2006, pkt. 3.7.

Direktoratet kan henholde sig hertil.”

Af opfølgingsrapporten af 13. december 2005 om min inspektion i 2004 af arrestafdelingen fremgår bl.a. følgende under pkt. 3.7:

”Jeg henstillede til afdelingen at opsætte et skab eller lignende i besøgsrummene til lagener og kondomer, og jeg bad om underretning om hvad der skete i anledning af min henstilling.

Københavns Fængsler har i udtalelsen af 30. juni 2005 oplyst at der lige uden for besøgsrummene er opstillet et skab med lagener, kondomer (...). Direktoratet har oplyst at Københavns Fængsler efterfølgende den 20. juli 2005 har oplyst at der snarest ville blive stillet beholdere med kondomer op i de enkelte besøgsrum i arrestafdelingen, og at der ligeledes ville være lagener i hvert besøgsrum.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Idet jeg går ud fra at der nu er kondomer og lagener i hvert besøgsrum, tager jeg det oplyste til efterretning.”

I opfølgingsrapport nr. 2 af 22. marts 2006 blev det noteret at Københavns Fængsler havde bekræftet at der dengang ville komme kondomer og lagener til besøgslokalerne.

Talsmanden oplyste under inspektionen den 27. oktober 2009 at der først kort tid før inspektionen var kommet lagener og kondomer ved besøgsrummene, og at man skulle spørge personalet efter dette.

Under et afsluttende møde oplyste ledelsen at der siden den tidligere talsmand har været kondomer og lagener til brug for de indsatte og besøgende. Dette findes på gangen, men man kan ifølge ledelsen selv tage hvad man skal bruge på vej til besøgslokalet uden kontakt til personalet.

Under inspektionen noterede jeg mig foreløbigt ledelsens oplysninger om baggrunden for den løsning som den tidligere talsmand på vegne af de indsatte havde ønsket.

Af Direktoratet for Kriminalforsorgens brev af 5. november 2004 til kriminalforsorgens institutioner om forbedring af besøgsforholdene fremgår det at besøgslokaler skal være indrettet med et skab med kondomer og engangslagener. Og dette er også indgået i mange af de rapporter Folketingets Ombudsmand har udarbejdet om kriminalforsorgens institutioner.

På baggrund af den ovennævnte skrivelse af 5. november 2004 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen går jeg ud fra at der – i overensstemmelse med den nuværende talsmands ønsker – opsættes et skab eller lignende til lagener og kondomer inde i selve besøgsrummet sådan at indsatte og deres besøgende har adgang til dette (i alle tilfælde) uden kontakt til personalet.

Jeg har i mange arresthuse noteret mig at det er muligt at gøre på en diskret måde sådan at hensynet til de børn der også er til stede i besøgsrummene, varetages.

4.5. Arbejds-, undervisnings- og fritidslokaler

Arrestafdelingen har ikke noget værksted/arbejdsrum.

Der er siden inspektionen i 2004, som nævnt ovenfor under pkt. 3.1, indrettet et skole- og undervisningslokale på 5. etage.

Som nævnt besigtigede jeg kondirummet under inspektionen.

Talsmanden fremsatte under inspektionen ønske om bl.a. en ribbe og nogle ”jernpinde” som man kan hejse sig op i ved muskeltræning i kondirummet.

Talsmanden fremsatte også et ønske om en ghettoaster og/eller en radio i kondirummet.

Ledelsen oplyste for så vidt angår ghettoaster/radio at man havde haft sådant udstyr før, men at det hurtigt gik i stykker.

Under inspektionen viderebragte jeg ønskerne til ledelsen som også fik kopi af brev af 1. december 2009 til talsmanden om bl.a. dette.

Jeg beder om oplysninger om i hvilket omfang ønskerne om yderligere udstyr til kondirummet og en ghettoaster/radio eller lignende kan imødekommes.

4.6. Køkken

Advokaten gjorde gældende at der burde skabes mulighed for de indsatte til at bruge køkkenet sådan at der kommer en vis grad af selvforplejning.

I pkt. 5.3 og 5.7 i min rapport af 24. maj 2005 om inspektionen af arrestafdelingen i 2004 lagde jeg til grund at de i indsatte (i praksis) dengang ikke kunne bruge køkkenet.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i brevet af 26. oktober 2009 oplyst at de indsatte ikke kan benytte køkkenet. Direktoratet har henvist til at der af personale- og sikkerhedsmæssige årsager ikke kan indføres hel eller delvis selvforplejning.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager mig ikke noget på dette punkt.

4.7. Gårdtursarealerne

Det blev af advokaten gjort gældende at der ikke er bolde eller basketballkurve på gårdtursarealerne, og at der ikke er foretaget forbedringer siden 2004.

Talsmanden oplyste under inspektionen at der blev opsat en basketballkurv 14 dage før inspektionen, og at der først for nylig var blevet indkøbt bolde. Jeg og mine medarbejdere så nogle bolde ved gårdtursarealet under inspektionen.

Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyste i brevet af 26. oktober 2009 bl.a. følgende:

”Københavns Fængsler har oplyst, at der er basketballkurv på det ene af de to gårdtursarealer. Det er imidlertid korrekt, at kurven på det andet areal er defekt. Kurv vil blive sat op snarest muligt.

Der forefindes to bolde til brug på gårdturen. En foldbold og en basketball. Disse bolde findes i indhakkets (gammel observationsrum) ved gårdtursarealet på 5. etage.”

Under inspektionen den 27. oktober 2009 besøgte jeg som nævnt de 2 gårdtursarealer på hver omkring 35 m².

Talsmanden og en anden indsat som jeg havde et samtale med under inspektionen, fremsatte over for mig et ønske om nogle ”jernpinde” som man kan hejse sig op i ved muskeltræning, (også) på gårdtursarealet.

Jeg går ud fra at der for længst er opsat en ny basketballkurv i stedet for den defekte.

Jeg går også ud fra at Københavns Fængsler løbende overvejer om gårdtursarealerne kan gøres mere indbydende og udstyres bedre inden for de eksisterende bygningsmæssige rammer og sikkerhedshensyn.

Jeg beder Københavns Fængsler oplyse hvad man foretager sig i forhold til det fremsatte ønske om yderligere udstyr til gårdtursarealet.

5. Beskæftigelse

Det indgik i pkt. 5 i rapporten af 24. maj 2005 om inspektionen i 2004 at de bygningsmæssige muligheder for beskæftigelses- og fritidsaktiviteter samt fællesskab (sammenlignet med almindelige arresthuse) er meget begrænsede i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel.

Dette gør sig fortsat gældende.

5.1. Arbejde

Som nævnt har Politigårdens Fængsel ikke noget værksted/arbejdsrum hvor man kan arbejde i fællesskab. Der er heller ikke mulighed for at arbejde med maskiner eller lignende.

I brev af 26. oktober 2009 har Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyst at de indsatte kun tilbydes celloarbejde (eller undervisning, jf. pkt. 5.2 nedenfor).

Talsmanden oplyste under inspektionen at der ikke var noget arbejde at få. Talsmanden ønskede på den baggrund mere undervisning, jf. nærmere herom i pkt. 5.2.

Talsmanden oplyste at der på tidspunktet for inspektionen den 27. oktober 2009 ikke havde været noget montagearbejde i meget lang tid. Sidst der var arbejde, havde det været montagearbejde med påsætning af flag på pinde.

Ledelsen oplyste under inspektionen at alle i arrestafdelingen kan få arbejde, og at arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel prioriteres.

Jeg har noteret mig det oplyste om at alle der ønsker det, kan få celloarbejde.

Jeg beder om oplysninger om hvilken art arbejde der nu er tale om, og om omfanget heraf til de enkelte indsatte.

Jeg har i brev af 20. november 2009 i forlængelse af min seneste inspektionen af Arresthuset i Odense og yderligere inspektioner af arresthuse – udskilt spørgsmålet om beskæftigelse i arresthusene til en særskilt sag som jeg har rejst af egen drift, jf. ombudsmandslovens § 17, stk. 1.

I sagen rejste jeg bl.a. spørgsmålet om fællesskab i forbindelse med celloarbejde, bl.a. på baggrund af manglende værkstedskapacitet. Jeg stillede også spørgsmål til det såkaldte kalkulationssystem der betyder at der anvendes en helt anden timepris ved tilbud der gives på arbejde, end den timeløn som de indsatte afregnes med. Kalkulationssystemet har også betydning for arten af det arbejde der kan skaffes til arresthusene.

Jeg er som nævnt bekendt med at der ikke er noget værksted/arbejdsrum i Politigårdens Fængsel.

I pkt. 5.3 i rapporten af 24. maj 2005 om inspektionen af arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel i 2004 indgik det at de indsatte i den daværende husorden fik oplysning om at der – forudsat at det efter en konkret vurdering anses for sikkerhedsmæssigt forsvarligt, og celloarbejdets karakter gør det praktisk muligt – er mulighed for celloarbejde i fællesskab.

Kapitel 4 i fællesskabsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 147 af 28. februar 2008 om indsattes adgang til fællesskab m.v. med andre indsatte i kriminalforsorgens institutioner) indeholder særlige regler om fællesskab i arresthusene i Københavns Fængsler.

I husordenen af 4. marts 2009 fremgår det – sådan som jeg umiddelbart læser det – af pkt. 11 om beskæftigelse at der ikke længere er mulighed for celloarbejde i fællesskab.

Jeg beder om oplysninger om baggrunden for at det tilsyneladende nu – efter (formuleringen af) husordenen af 4. marts 2009 – angiveligt helt er udelukket at få tilladelse til celloarbejde i fællesskab med en anden indsat.

5.2. Undervisning

Som nævnt er det gamle kondilokale på 5. etage nu indrettet som skolelokale. I husordenen kaldes rummet for "flexrum".

Dette blev noteret i rapporten af 24. maj 2005 om inspektionen i 2004.

I rapporten af 24. maj 2005 indgik det under pkt. 5.3, jf. pkt. 5.1, at flere indsatte kunne undervises sammen i flexrummet. Det var dog dengang endnu ikke sket.

Undervisningen foregår fortsat normalt som eneundervisning, jf. også citatet nedenfor.

Af pkt. 25 i husordenen af 4. marts 2009 fremgår det at de nærmere retningslinjer for undervisningstilbuddene udleveres til de indsatte sammen med husordenen. Retningslinjerne findes på dansk og engelsk.

Advokaten har i brevet af 6. oktober 2009 henvist til at der kun er afsat 10 timers undervisning ugentligt der er fordelt på 25 indsatte, som udelukkende kan blive undervist én ad gangen.

Talsmanden oplyste under inspektionen at der efter hans opfattelse er for lidt undervisning – også fordi der efter hans opfattelse ikke er nok arbejde at få.

En anden indsat som jeg havde en samtale med under inspektionen, fremsatte ønske om at man brugte nogle særlige "undervisningsspil" i skolen i arrestafdelingen.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i brevet af 26. oktober 2009 bl.a. oplyst følgende:

"Følgende fremgår af udtalelsen fra Københavns Fængsler:

'Der er pt. tilknyttet to timelærere til Politigårdens Fængsel. Den ene timelærer bruger udelukkende skolelokalet til undervisning, den anden lærer underviser hovedsageligt på de indsatte celler.

Fængslet skal beklage, at undervisningen (igen) i husordenens pkt. 11 betegnes som 'støtteundervisning'. Det, der er anført om rammer for undervisningsudbudet særligt i Ombudsmandens opfølgingsrapport af 13. december 2005, er imidlertid fortsat gældende, og 'undervisning' er derfor fortsat det mest korrekte samlede begreb. Dette vil blive ændret i førstkommande revision af husordenen.

For så vidt angår den i samme rapport nævnte informationsskrivelse fra lærerne, kan fængslet oplyse, at den pt. er under revidering.

Det skal bemærkes, at der er opsat PC til undervisningsbrug.”

Direktoratet har i forlængelse af det ovennævnte citerede oplyst at Københavns Fængsler supplerende har oplyst at antallet af undervisningstimer afstemmes efter behovet der kan variere, og at de 2 timelærere derfor underviser i det omfang det er nødvendigt.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Under inspektionen nævnte jeg spørgsmålet om hvorvidt det var muligt at 2 indsatte blev undervist samtidig i skolelokalet, jf. ovenfor.

Jeg har noteret mig det oplyste om at antallet af undervisningstimer afstemmes efter behovet, og at timelærerne underviser i det omfang det er nødvendigt.

Jeg går ud fra at et eventuelt yderligere konkret behov for yderligere undervisning drøftes løbende på bl.a. møder med talsmanden. Jeg går også ud fra at den indsatte der foreslog ”undervisningsspil”, selv har taget dette op over for ledelsen.

Jeg beder om bemærkninger om muligheden for undervisning 2 ad gangen i fællesskab i skolelokalet/flexrummet som jeg forudsatte i min rapport af 24. maj 2005 om inspektionen i 2004.

Endvidere beder jeg om at modtage informationsskrivelsen om undervisningsudbuddet når den foreligger i en revideret udgave. Jeg går ud fra at informationsskrivelsen er den som er omtalt som retningslinjer i pkt. 25 i husordenen. I modsat fald beder jeg om at modtage både informationsskrivelsen og retningslinjerne.

5.3. Fritid

Som fritidsaktivitet er der bl.a. mulighed for at bruge kondirummet. I rapporten af 24. maj 2005 om inspektionen i 2004 blev det i pkt. 5.2 lagt til grund at der ikke er faste tidspunkter for hvornår de indsatte kan bruge fritidsfaciliteterne, herunder kondirummet. Det indgik at de indsatte skal tilmelde sig på en anmodningsseddel, og at de i den forbindelse kan ønske et tidspunkt. I pkt. 9.5 i rapporten af 24. maj 2005 blev det også noteret at personalet så vidt muligt tilstræber at opfylde de indsattes ønsker med hensyn til tidspunktet for fritidsaktiviteterne mv.

Det fremgår af pkt. 3.1 i husordenen af 4. marts 2009 at de indsatte kan benytte kondirummet med en anden indsat; som udgangspunkt den indsatte som den pågældende har cellefællesskab med, medmindre det af ordens- og sikkerhedsmæssige grunde er uforsvarligt. Det fremgår endvidere at indsatte kan benytte kondirummet 3 gange om ugen, 1 time ad gangen, og at dette (nu) er efter "en nærmere fastsat plan". Tilmelding foregår (fortsat) via en seddel som afleveres til personalet.

Talsmanden oplyste at det er personalet i arrestafdelingen der bestemmer hvornår en indsat kan bruge kondirummet og gå på gårdtur. Talsmanden oplyste at der ofte er meget kort varsel i forhold til hvornår man kan få lov til en aktivitet. Talsmanden ønsker en mulighed for at kunne planlægge hverdagen mere.

Af pkt. 5 i husordenen af 4. marts 2009 fremgår det at gårdtur foregår hen over det meste af dagen. Den indsatte tilmelder sig for 1 times gårdtur på aktivitetslisten som afleveres ved afmønstring.

Jeg beder om oplysninger om hvorvidt der – som tidligere – i et vist omfang i praksis er mulighed for at fremsætte et ønske om at benytte kondirummet på et ønsket tidspunkt, og i hvilket omfang sådanne ønsker efterkommes.

Jeg beder om bemærkninger til det anførte om at man umiddelbart ikke kan ønske et tidspunkt for gårdtur, og til det anførte om varsling af tidspunkt af hensyn til at den indsatte kan planlægge sin dag i et vist omfang.

I fritiden er der også mulighed for at spille bold på gårdtursarealet.

Der er også mulighed for at have fællesskab i cellen med én anden indsat, jf. nærmere under pkt. 6 om styret fællesskab.

Endvidere er der i et vist omfang mulighed for at låne bøger, og der er aviser tilgængelig for de indsatte.

6. Fællesskab

Fællesskabsbekendtgørelsen (nr. 147 af 28. februar 2008) indeholder et særligt kapitel 4 om fællesskab i arrestafdelinger i Københavns Fængsler. Reglerne har følgende indhold:

”Kapitel 4

Særlige regler om fællesskab i arresthusene (Københavns Fængsler)

Fællesskab i fællesskabsrum m.v.

§ 10. I det omfang, der er bygningsmæssige muligheder herfor, skal arresthuset indrette fællesskabsrum m.v., hvor indsatte kan have fællesskab.

§ 11. Hvis der i arresthuset er etableret fællesskabsrum eller er etableret mulighed for fritidsaktiviteter på gangarealer og lignende, kan indsatte få adgang hertil i fritiden i det omfang, det under hensyn til forholdene i den enkelte institution skønnes ordens- og sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

§ 12. Hvis der i arresthuset er etableret fællesrum, hvor indsatte beskæftiges ved arbejde eller undervisning, kan indsatte få adgang hertil i det omfang, det under hensyn til forholdene i den enkelte institution skønnes ordens- og sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

§ 13. Arresthuset skal, i det omfang det under hensyn til forholdene i den enkelte institution er muligt, tilrettelægge fritidstilbud, hvor flere indsatte har mulighed for at deltage i fællesskab.

§ 14. Fællesskab efter §§ 11-13 skal ske under tilsyn eller eventuelt overværelse af personale, i det omfang ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder risikoen for overgreb mod medindsatte, tilsiger det.

Stk. 2. Gårdtur efter straffuldbyrdelseslovens § 43, stk. 3, og § 29, stk. 3, i bekendtgørelse om ophold i varetægt skal afholdes under overværelse af personale.

§ 15. Forinden der gives en indsat tilladelse til fællesskab efter §§ 11-13, skal personalet vurdere, hvorvidt dette under hensyn til forholdene i institutionen er ordens- og sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Cellefællesskab

§ 16. Hvis den indsatte ikke har fællesskab efter § 11, skal den indsatte have adgang til cellefællesskab (styret fællesskab med en anden indsat i eget opholdsrum) i fritiden. Det er en forudsætning, at der er en medindsat, der ønsker cellefællesskab med den pågældende. Hvis det findes ordens- og sikkerhedsmæssigt

forsvarligt, kan cellefællesskab mellem flere end to indsatte undtagelsesvis tillades.

Stk. 2. Cellefællesskab mellem to eller flere bestemte indsatte efter stk. 1 forudsætter tilladelse fra personalet.

Stk. 3. En indsat kan kun udelukkes fra cellefællesskab, hvis enten betingelserne i straffuldbyrdslovens § 63 om udelukkelse fra fællesskab er opfyldt, eller den indsatte har fællesskab efter § 11.

Lokale retningslinjer

§ 17. Arresthusets leder fastsætter under hensyn til forholdene i den enkelte institution retningslinjer for, hvor mange indsatte der ad gangen må deltage i fællesskab efter §§ 11-13 og gårdtur, jf. straffuldbyrdslovens § 43, stk. 3, og § 29, stk. 3, i bekendtgørelse om ophold i varetægt.

§ 18. De regler, som arresthusets leder fastsætter efter § 2, skal indeholde bestemmelser om, i hvilket tidsrum de indsatte har adgang til fællesskab efter §§ 11-12 og § 16. Der skal være adgang til fællesskab i fritiden efter enten § 11 eller § 16 mindst to timer dagligt og så vidt muligt mere. Såfremt ganske særlige ordens- og sikkerhedsmæssige forhold gør sig gældende, kan varigheden af fællesskab i fritiden efter § 11 eller § 16 være mindre end to timer.

§ 19. Regler, som nævnt i §§ 17-18, skal indsendes til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, og fremgå af arresthusets husorden.

Stk. 2. Hvis arresthusets leder i medfør af regler, som er indsendt til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. stk. 1, fastsætter generelle begrænsninger af de indsattes adgang til fællesskab, og disse begrænsninger opretholdes i mere end 3 måneder, skal arresthuset afgive indberetning til direktoratet herom. Hvis der er tale om en situation, som nævnt i straffuldbyrdslovens § 33 a, stk. 1, skal indberetning dog ske efter straffuldbyrdslovens § 33 a, stk. 5.”

I rapporten om inspektionen i 2004 blev de bygningsmæssige forhold (pkt. 3) og klientellet (pkt. 4) i Politigårdens Fængsel beskrevet. I forlængelse heraf gennemgik jeg forholdene for de indsatte i forhold til bl.a. beskæftigelse og besøg.

Under pkt. 5.7 blev der stillet spørgsmål til myndighederne om begrænsningerne i de indsattes beskæftigelsesmuligheder, fritidsaktiviteter og fællesskab med andre indsatte og om anvendelse af et særligt regime over for alle grupper af indsatte. Med en opfølgingsrapport af 13. december 2005 (pkt. 5.7) blev det oplyste noteret.

I anledning af den aktuelle inspektion har jeg noteret mig at der generelt er mulighed for gårdtur og fritidsaktiviteter (f.eks. kondirum) i fællesskab hvis ordens- og sikkerhedsmæssige forhold ikke taler imod, jf. reglerne i fællesskabsbekendtgørelsens kapitel 4 gengivet ovenfor.

Under pkt. 5.1 ovenfor fremgår det umiddelbart af husordenen af 4. marts 2009 at der ikke længere er mulighed for celloarbejde i fællesskab. Dette har jeg stillet spørgsmål til ovenfor. Jeg har under pkt. 5.2 ovenfor endvidere rejst et spørgsmål om undervisning i fællesskab.

Med hensyn til en indsats fællesskab med en anden indsat anførte advokaten i brevet af 6. oktober 2009 at der kun er mulighed for fællesskab med én anden indsat, og at der ikke kan ske hyppige skift. Advokaten anførte at der er en ventetid på 1-2 måneder for etablering af et sådant fællesskab. Det er i praksis personalet der bestemmer hvem der skal have fællesskab sammen. Advokaten anførte også at de indsatte er henvist til 1-2 måneders faktisk isolation hvis fællesskabet ikke fungerer.

Af direktoratets brev af 26. oktober 2009 fremgår i den forbindelse bl.a. følgende:

”Københavns Fængsler har oplyst, at det er korrekt, som advokaten anfører, at der kun er mulighed for fællesskab med én anden indsat. Det er også korrekt, at der kan være ventetid på etablering af fællesskab mellem to indsatte. Ventetiden er dog som udgangspunkt nede i få dage og i meget få tilfælde op til 2 uger.

Københavns Fængsler har endvidere oplyst, at i de seneste to tilfælde, ventede den ene indsatte i 6 dage og den anden indsatte i 1 dag på fællesskab. Ventetiden kan i særtilfælde være længere, hvis enkelte indsatte ikke ønsker fællesskab med den anviste makker, eller hvis fængslet ikke finder fællesskabet mellem 2 konkrete indsatte sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Direktoratet kan henholde sig hertil, og kan i øvrigt oplyse, at det fremgår af fællesskabsvejledningens pkt. 26-27, at cellefællesskab er et styret fællesskab, hvilket betyder, at det er institutionen, som afgør mellem hvilke indsatte, der kan være fællesskab. Cellefællesskab mellem to bestemte indsatte forudsætter således tilladelse fra personalet. Personalet skal i den forbindelse foretage en konkret vurdering af hvilke indsatte, der er egnet til at have fællesskab sammen.”

Talsmanden rejste også spørgsmålet om styret (celle)fællesskab over for mig under inspektionen. Talsmanden oplyste som eksempel at en indsat ikke havde haft fællesskab i adskillige måneder (under hele sit ophold i arrestafdelingen), og at fængslet

giver afslag i forhold til konkrete ønsker om fællesskab. De indsatte oplever at de reelt ikke selv kan få lov til at ønske en (ny) fællesskabsmakker.

Ledelsen oplyste under inspektionen at ønsker om en konkret fællesskabsmakker i et vist omfang bliver imødekommet. Ledelsen oplyste endvidere at spørgsmålet om indsatte der ikke har en fællesskabsmakker, tages op ugentligt.

Spørgsmålet om forholdene for den indsatte der ikke havde haft fællesskab i adskillige måneder, er indgået i den sag som jeg i forlængelse af inspektionen i 2009 den 4. november 2009 tog op af egen drift. Den pågældende fik efterfølgende fællesskab med en anden indsat.

Jeg har noteret mig det oplyste og forstår at en ventetid på 1-2 måneder for at få en fællesskabsmakker ikke skyldes sagsbehandlingstid eller lignende administrative forhold hos arrestafdelingens ledelse. Jeg forstår at det som de indsatte oplever som ventetid, ofte skyldes at det for nogle indsatte (i et stykke tid) er særdeles vanskeligt at finde en egnet fællesskabsmakker som ikke har fællesskab, og som i øvrigt ønsker (og må få) fællesskab med den pågældende.

Da det er oplyst at ledelsen ugentligt overvejer sagerne, har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere på dette punkt.

Spørgsmålet om fællesskab giver mig – ud over mine spørgsmål ovenfor under pkt. 5.1 om celloarbejde i fællesskab og pkt. 5.2 om undervisning i fællesskab – ikke anledning til yderligere bemærkninger.

7. Andre forhold

7.1. Besøg

Advokaten anførte i sin henvendelse af 6. oktober 2009 at der ikke er nogen lempeligere adgang med hyppigere besøg efter en vis tid i arrestafdelingen, f.eks. efter et halvt eller et helt år.

Husordenen af 4. marts 2009 indeholder under pkt. 8 detaljerede regler om besøg, herunder besøgstiderne. Der er tale om faste tider af 1 times varighed. Pkt. 8.1 i husordenen giver mulighed for tilladelse til yderligere besøg hvis særlige omstændigheder taler for det. Herudover gives 1 times (forlænget eller selvstændigt) besøg for indsatte der uafbrudt har været anbragt på arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel i 6 måneder.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i brevet af 26. oktober 2009 bl.a. henvist til det ovennævnte fra husordenen om at indsatte der har været anbragt uafbrudt i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel i 6 måneder, kan få 1 times ekstra besøg om ugen. Direktoratet har henvist til at Københavns Fængsler telefonisk den 23. oktober 2009 har bekræftet at reglen om ekstra besøg rent faktisk efterleves.

Talsmanden oplyste under inspektionen at det ikke var tilfredsstillende at indsatte kun kunne ringe og bestille besøg i et nærmere angivet tidsrum på 1 time, 2 faste dage om ugen. Talsmanden mente endvidere ikke at 2 besøg om ugen (2 timer hver gang) er nok.

Med hensyn til besøgstiderne oplyste ledelsen under inspektionen at der generelt er mulighed for at få yderligere besøgstid. Ledelsen ønskede af sikkerhedsmæssige årsager dog ikke at flytte samtaler med forsvarere væk fra besøgsrummene til de indsat-tes egne celler for at skabe mere kapacitet til afvikling af besøgene.

Afsonere har efter straffuldbyrdelseslovens § 51, stk. 1, 1. pkt., ret til mindst ét ugentlig besøg af mindst 1 times varighed – og så vidt muligt af 2 timers varighed. Der kan efter bestemmelsen i 2. pkt. gives tilladelse til besøg i den enkelte institution i videre omfang end nævnt i 1. pkt.

Varetægtsarrestanter har efter § 39, stk. 1, i varetægtsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 738 af 25. juni 2007 om ophold i varetægt) med nærmere angivne undtagelser, ret til besøg så ofte forholdene tillader det. Efter § 40, stk. 1, må besøgstiden ikke være kortere end 30 minutter. Længerevarende besøg skal efter § 40, stk. 1, 2. pkt., tillades i det omfang forholdene tillader det.

Besøgsvejledningen (vejledning nr. 36 af 25. juni 2007 om adgangen til besøg m.v. til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner) og varetægtsvejledningen angiver i pkt. 3 at muligheden for at give tilladelse til udvidet besøg bl.a. bør overvejes når der ønskes tilladelse til besøg af børn, og at sådanne anmodninger normalt bør imødekommes.

Jeg har noteret mig det oplyste om at der bl.a. er mulighed for at udvide besøgstiden, og at det rent faktisk praktiseres i arrestafdelingen.

Det fremgår af husordenen af 4. marts 2009, pkt. 8.7, at der skal ske tidsbestilling til besøg mandag og torsdag fra klokken 10.00-11.00 på et telefonnummer. Som nævnt

var talsmanden utilfreds med dette, og jeg forstår at utilfredsheden bl.a. bunder i at en indsat kan miste retten til besøg hvis der ikke bestilles inden for det angivne tidsrum.

Efter § 39, stk. 3, i varetægtsbekendtgørelsen fastsætter institutionens leder regler om besøgenes afvikling. Varetægtsbekendtgørelsen og vejledningen indeholder ingen regler om bestilling af besøgene.

Jeg går ud fra at de indsatte også i visse undskyldelige tilfælde mv. hvor der ikke er bestilt/søgt om besøg pr. telefon og på de særlige tidspunkter der er oplyst i pkt. 8.7 i husordenen (men i stedet for f.eks. på en anmodningsseddel), får mulighed for efter en konkret vurdering at få besøg. Jeg beder om bemærkninger til min antagelse.

Talsmanden oplyste under inspektionen at der går for lang tid (op til 4 uger) før indsatte får godkendt besøg efter at de pågældende har haft besøgskontrol som er blevet ophævet.

Ledelsen oplyste under inspektionen at disse ekspeditioner sker fra dag til dag.

Idet jeg lægger til grund at der ikke er ventetid på 4 uger på besøg når besøgskontrollen er blevet ophævet, foretager jeg mig ikke mere på dette punkt.

7.2. Telefon

Advokaten anførte i sin henvendelse af 6. oktober 2009 at der kun er mulighed for en opringning, til ét nummer, én gang om ugen, og at det synes forudsat at der er en mulighed for udvidelse heraf.

Direktoratet har i brevet af 26. oktober 2009 henholdt sig til at Københavns Fængsler har oplyst følgende:

”Afonere på Politigårdens Fængsel har dagligt mulighed for at ringe fra telefonboksen på 4. etage. Afsonere har mulighed for at ringe til 20 godkendte telefonnumre i ind- og udland. Som udgangspunkt har den indsatte lov til at ringe dagligt i 15 minutter, men i praksis er der ofte tale om en time.

...

Varetægtsarrestanter uden besøgs- og brevkontrol har ikke de samme muligheder for at ringe som afsonere på Politigårdens Fængsel. På et tidspunkt lod PF

varetægtsfængslede være omfattet af ordningen om godkendte telefonnumre, da der var de tekniske forudsætninger tilstede herfor på PF. Direktoratet for Kriminalforsorgen blev bekendt hermed og meddelte fængslet, at denne liberale ordning måtte ophøre for varetægtsarrestanter, da ordningen om særligt godkendte telefonnumre i telefonbekendtgørelsens § 10 kun omfattede afsonere.

Varetægtsarrestanter behandles herefter, jf. varetægtsbekendtgørelsens § 75.

Praksis er dog, at varetægtsarrestanter må foretage ét ugentligt opkald til en nærtstående person, uanset om det 'uden væsentlig ulempe' kunne klares pr. brev. I særlige tilfælde (fx akutte) kan der bevilges ekstra telefonopkald."

Husordenen af 4. marts 2009 indeholder i pkt. 9 detaljerede regler om afsoneres og varetægtsarrestanters ret til telefonering, herunder for indsatte om 4 godkendte numre og 15 minutters daglig telefonering.

Efter § 57, stk. 1, i straffuldbyrdelsesloven har en afsoner ret til at føre telefonsamtaler i det omfang det er praktisk muligt. Stk. 2 og 3 indeholder undtagelser hertil.

De nærmere regler for varetægtsarrestanters telefonsamtaler fremgår af § 75 i varetægtsbekendtgørelsen. Af stk. 1 fremgår det at en varetægtsarrestant (i det omfang det er praktisk muligt) kan få tilladelse til at føre telefonsamtaler efter stk. 2-5 i § 75. Efter stk. 1 er det en betingelse for at få tilladelse til at ringe at forbindelse gennem brevveksling ikke uden væsentlig ulempe kan afventes.

Telefonbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 1020 af 28. oktober 2009) indeholder endvidere regler om adgangen til at tale i telefon, bl.a. i Københavns Fængsler. Efter § 4, stk. 2, kan institutionens leder under hensyn til forholdene i den enkelte institution fastsætte regler om den praktiske gennemførelse af de indsatte ret til at føre telefonsamtaler, herunder om de begrænsninger med hensyn til hyppighed og varighed af samtalerne under hensyn til de personaleressourcer der går til at høre eller aflytte samtalerne. Tilsvarende fremgår af § 79 i varetægtsbekendtgørelsen.

Reglerne i straffuldbyrdelsesloven og de ovenfor nævnte bekendtgørelser om telefonering indeholder ingen bestemmelser om ret til et minimum af telefonsamtaler for så vidt angår hyppighed, antal opringninger og telefonnumre.

Jeg henviser til min opfølgingsrapport af 13. december 2005, pkt. 8.9, hvor det indgik at arrestanter har mulighed for – som en generel ordning – at ringe til mere end et godkendt nummer inden for de angivne dengang 15 minutter (f.eks. hvis der ikke opnås forbindelse).

Jeg går ud fra at det fortsat i praksis er den ovennævnte generelle ordning som indgik i opfølgingsrapporten af 13. december 2005, pkt. 8.9, der gælder.

Jeg har noteret mig at der i særlige tilfælde, f.eks. akutte situationer, kan gives tilladelse til ekstra telefonopkald. Jeg henviser til at jeg i min opfølgingsrapport af 13. december 2005 lagde til grund at der under ganske særlige omstændigheder kan gives tilladelse til et ekstra opkald uden for tidsrammen på 15 minutter dagligt.

Jeg beder om oplysning om hvor mange godkendte numre de indsatte kan ringe til, og jeg går ud fra at fængslet drager omsorg for at der oplyses præcist herom i husordenen.

7.3. Bibliotek

Advokaten anførte i sin henvendelse af 6. oktober 2009 at der ikke er mulighed for at låne bøger.

Direktoratet har i brev af 26. oktober 2009 bl.a. oplyst følgende:

”Københavns Fængsler har udtalt følgende: ’På 1. etage, 3. etage og 5. etage er der opsat reoler med bøger til fri afbenyttelse for de indsatte. Samtidig har de indsatte mulighed for på anmodningsseddel til biblioteket at ønske specifikke titler, forfattere eller genrer. Biblioteket leverer typisk fra dag til dag, og der er flere indsatte, der benytter denne mulighed.’”

Af pkt. 23 i husordenen af 4. marts 2009 fremgår det der på hver etage er få bøger og magasiner på engelsk og arabisk, og at der ved kontakt til bibliotekaren kan skaffes bøger på flere forskellige sprog.

Talsmanden oplyste under inspektionen at bøgerne på reolerne på etagerne ikke bliver skiftet ud. Der er kun gamle bøger på hylderne.

Talsmanden oplyste endvidere at der ikke kommer nogen reaktion på skriftlige henvendelser og anmodninger om boglån. Som eksempel forklarede talsmanden at han havde bestilt syv bøger, men at han kun havde fået 2 eller 3 af dem. Der blev fremsat

ønske om at bibliotekaren kunne komme i arrestafdelingen oftere, f.eks. 1 gang om måneden.

På min forespørgsel fik jeg oplyst at der ikke er såkaldte inspirationslister med forslag til læsning af bøger.

Under mit møde med ledelsen viderebragte jeg ønsket med hensyn til bibliotekaren. Jeg anbefalede også inspirationslister og/eller bogkataloger med forslag til læsning, f.eks. inden for genrer.

Ledelsen oplyste at bibliotekaren kommer i arrestafdelingen, og at man kan få fat i bøger inden for 3 til 4 dage. Ledelsen oplyste at der på inspektionstidspunktet ikke var inspirationslister.

I min opfølgingsrapport af 13. december 2005, pkt. 8.11, om min inspektion af arrestafdelingen i 2004 skrev jeg følgende:

”Jeg er enig i at biblioteksbetjeningen i Københavns Fængsler og i de øvrige arresthuse ikke kan sammenlignes. De indsatte i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel (som for så vidt kan sammenlignes med et almindeligt arresthus) har imidlertid ikke samme mulighed som de indsatte (i fællesskab) i Vestre Fængsel for at komme på biblioteket og sammen med bibliotekaren søge i biblioteksvæsenets elektroniske register for på denne måde at finde alle aktuelt til rådighed værende bøger inden for bestemte genrer eller emner mv.

Bogkataloger eller oversigter skal som nævnt i den endelige rapport tjene som inspirationskilde – hvorefter den indsatte på anmodningsseddel eller på anden vis kan fremsætte ønske om en bestemt bog. Idet jeg har noteret mig at de indsatte (ud over på anmodningsseddel) vil have mulighed for telefonisk kontakt med bibliotekaren i Vestre Fængsel, og idet jeg går ud fra at arrestafdelingen i husordenen nærmere vil oplyse om denne mulighed og muligheden for på denne måde at finde frem til bestemte bøger, foretager jeg mig ikke mere vedrørende biblioteksbetjeningen i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel.”

Med min opfølgingsrapport nr. 2 af 22. marts 2006 noterede jeg mig at ordningen – herunder om muligheden for at kunne ringe til bibliotekaren – var skrevet ind i husordenen og foretog mig herefter ikke videre.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder at der er en bibliotekar som man i et vist omfang kan ringe til. På den baggrund foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

7.4. Aviser

Advokaten anførte i sin henvendelse af 6. oktober 2009 at gratisaviserne mv. ikke – som det fremgår af min rapport om inspektionen i 2004 – er tilgængelige for de indsatte på gangen (på gelænderet).

I brevet af 26. oktober 2009 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen har direktoratet henholdt sig til Københavns Fængsleres beklagelse af at der i en periode ikke har været adgang til gratisavis, og at leveringerne ikke altid har været stabile. Det blev oplyst at Københavns Fængsler straks havde taget spørgsmålet op sådan at gratisaviserne kommer på alle hverdage.

Under inspektionen drøftede jeg spørgsmålet med ledelsen. Ledelsen oplyste at gratisaviserne kommer hver dag omkring kl. 11.00 sådan at de indsatte har aviserne ved middagstid.

Jeg er enig i at det er beklageligt at aviserne har manglet i en periode.

Jeg har samtidig noteret mig at problemet nu er løst, og at der er gratisavis til de indsatte på alle hverdage.

Under inspektionen oplyste ledelsen at de indsatte i øvrigt også selv via købmanden kan tegne avisabonnementer hvis de har særlige ønsker, og at Københavns Fængsler generelt har mulighed for at hente særlige aviser på Københavns Hovedbanegård. Baggrunden herfor var et ønske som talsmanden havde fremsat over for mig.

Af pkt. 23 i husordenen af 4. marts 2009 fremgår det at udenlandske indsatte der ikke kan orienteres om nyheder ved danske aviser, ved henvendelse til ledelsen kan få indkøbt en udenlandsk avis efter ledelsens bestemmelse.

Jeg har noteret mig det ovenfor oplyste om særlige avisabonnementer og om aviser til udenlandske indsatte (§ 58, stk. 3, i straffuldbyrdelsesloven).

7.5. Selvforplejning

Advokaten efterlyste en mulighed for de indsatte til på nærmere angivne tidspunkter at bruge køkkenet på 1. etage sådan at der kommer en vis grad af selvforplejning. Advokaten anførte endvidere at der ikke er mulighed for at købe færdigtilberedt mad udefra.

I rapporten af 24. maj 2005 om inspektionen i 2004 indgik det i bl.a. pkt. 5.3 og opfølgningen derpå at køkkenet ikke af personale- og sikkerhedsmæssige grunde kan bruges til de indsattes egen madlavning. Der henvises til rapporten af 24. maj 2005 og opfølgningen den 13. december 2005 herpå.

Inspektionen den 27. oktober 2009 giver mig ikke anledning til at foretage mig noget på dette punkt.

7.6. Forplejning (maden)

Talsmanden oplyste at maden (der laves i centralkøkkenet i Vestre Fængsel) ofte er lunken, og at der ikke er tilstrækkelig mad. Man kan ikke få ekstra kartofler. Når der er kold mad, kan man dog få mere rugbrød til sit afmålte pålæg.

I pkt. 8.5 i opfølgningsrapport af 13. december 2005 indgik Direktoratet for Kriminalforsorgens begrundelse for ikke at ville tilbyde overskydende mad (f.eks. kød) til de indsatte som måtte ønske det. Det var myndighedernes opfattelse at en ordning med uddeling af overskydende mad vil kunne skabe mulighed for at presse svagere indsatte. I forlængelse heraf blev det i rapporten antaget at Københavns Fængsler ville overveje at tilbyde de indsatte en ekstra portion tilbehør hvis det ønskes.

Ledelsen oplyste under inspektionen at det var ledelsens indtryk at de indsatte får den mængde mad som de vil have, men at centralkøkkenet kan lave mere mad, f.eks. kartofler/tilbehør, så alle indsatte kan blive mætte.

Jeg går fortsat ud fra at de indsatte kan få en ekstra portion tilbehør hvis det ønskes, så de indsatte bliver mætte.

7.7. Mad udefra (grillmad mv).

Talsmanden var endvidere ikke fuldt ud tilfreds med grillordningen da der ikke er nok valgmuligheder. Endvidere er mængderne af grillmad efter talsmandens opfattelse ikke tilstrækkelige. Det er eksempelvis ikke nok med én burger pr. indsat.

Under inspektionen bekræftede ledelsen at grillordningen ikke indeholder valgmuligheder. Ledelsen oplyste at man kan få alle de kartofler (i både fra ovnen) man vil have til f.eks. sin burger.

I rapporten den 24. maj 2005 om inspektionen i 2004 og opfølgningen derpå (pkt. 8.5) blev der på baggrund af § 6, stk. 1, i cirkulære nr. 127 af 13. november 2003 (om for-

plejning af indsatte, som ikke er omfattet af selvforplejningsordningen i fængslerne og arresthusene), stillet spørgsmål til myndighederne.

Det fremgår af det ovennævnte kostcirkulæres § 6, stk. 1, at indsatte i arresthusene skal have mulighed for med jævne mellemrum gennem arresthuset at købe mad uden for institutionen. Af bestemmelsens stk. 2 fremgår det at arresthusets leder under hensyntagen til forholdene i den enkelte institution fastsætter nærmere retningslinjer for de indsattes adgang til at købe mad uden for institutionen.

Med opfølgingsrapport nr. 5 om inspektion af Vestre Fængsel (pkt. 15) indgik – i forlængelse af nogle spørgsmål til myndighederne i forbindelse med inspektionen af arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel – direktoratets oplysninger om den ordning med menuvalg af grillmad som beroede på en dispensation fra at leve op til § 6 i det ovennævnte kostcirkulære. Af opfølgingsrapporten om Vestre Fængsel indgik herefter følgende:

”Jeg afventede orientering fra direktoratet om direktoratets stillingtagen til en fortsættelse (permanentgørelse) af ordningen med menuvalg som alternativ til at købe mad udefra. (...).

I brevet af 29. marts 2007 har direktoratet oplyst at direktoratet i samarbejde med Københavns Fængsler har besluttet at gøre forsøgsordningen permanent fra 1. maj 2007. Direktoratet har i den forbindelse givet følgende redegørelse for grundlaget for beslutningen:

’Københavns Fængsler har siden maj 2006 gennemført en forsøgsordning, hvor de indsatte én gang ugentligt kunne tilvælge grillmad i stedet for den i kostplanen fastlagte middagsret. Forsøgsordningen blev etableret for at give en nogenlunde sammenlignelig mulighed for, at indsatte på Københavns Fængsler lejlighedsvis, på samme måde som indsatte i de øvrige arresthuse, kunne indkøbe mad udefra jf. § 6 i ’Cirkulære om forplejning af indsatte som ikke er omfattet af selvforplejningsordningen i fængslerne og arresthusene’. Tilrettelæggelse og organisering af indkøb af mad udefra vil grundet Københavns Fængslers størrelse være meget ressourcekrævende og blive vanskeliggjort af de nye krav til sikkerhedsprocedurer, der er indført i forbindelse med begrænsning af indsmugling m.m.

Under forsøgsordningen har de indsatte én gang ugentligt kunnet tilvælge enten burgere, pita, kebab, grillkylling med tilbehør, fiskefilet med tilbehør eller pizza i forskellige varianter. Valgmuligheden er givet til alle indsatte og har ikke medført nogen form for egenbetaling.

...

Forløbet af forsøgsordningen er d.d. drøftet med repræsentanter for Københavns Fængsler og direktoratet har besluttet, at ordningen gøres permanent under følgende forudsætninger:

Begrebet grillmad udvides til at omfatte retter af fastfoodagtig karakter, hvilket giver mulighed for at imødekomme dels muligheden for traditionel grillmad, dels at give mulighed for servering af mere tidssvarende retter, der opfylder et stigende antal indsattes ønske om sund (grøn) kost.

På den ugedag, hvor der er mulighed for menuvalg, skal der være to eller flere retter af fastfoodagtig karakter at vælge imellem.

Dialogen med de indsattes talsmænd om kostforplejningen formaliseres og at Københavns Fængsler som opfølgning herpå løbende tilpasser udvalget af retter.

Københavns Fængsler indgår i et projektarbejde med direktoratet og kriminalforsorgens øvrige produktionskøkkener, hvor de nuværende kostplaner revurderes med henblik på at sikre at forplejningens ernæringsmæssige værdi fastholdes samtidig med at den gøres mere tidssvarende og efterspørgselsstyret.

Dispensationen fra cirkulærets § 6 er alene gældende for Københavns Fængsler.”

Direktoratet har i brevet af 26. oktober 2009 henvist til at særordningen blev permanent den 1. maj 2007.

Inspektionen den 27. oktober 2009 giver mig ikke anledning til at foretage mig noget på dette punkt.

7.8. Købmanden/butikken

Talsmanden oplyste at kiosklisten fra købmanden kun indeholder omkring 20 pct. af de varer der er i butikkens sortiment. Man skal gætte sig til resten, og man får ikke altid præcis de varer (af præcis det mærke) som man bestiller. Talsmanden forklarede at købmanden ofte løber tør for visse almindelige varer, f.eks. gulerødder og salat. Talsmanden fremsatte ønske om at købe kød fra købmanden, bl.a. fordi der kun er cirka 6 forskellige slags pålæg.

Under inspektionen modtog jeg fra ledelsen en kopi af listen ("Bestilling til Butikken"). Københavns Fængsler har tidligere oplyst at der ikke er tale om en egentlig købmandsforretning, men om en butiksortning som primært udbyder kioskvarer.

I brevet af 26. oktober 2009 oplyste direktoratet bl.a. følgende:

"Kiosklisten (...) er ikke udtømmende. De indsatte kan skrive forespørgsler om mere specifikt end det oplyste. Butikken vil da levere, hvis de har eller meddele, at de ikke har. Derudover kan personalet vejlede den indsatte nærmere om vareudbud og om nødvendigt undersøge på den indsattes vegne."

Ledelsen oplyste under inspektionen den 27. oktober 2009 at man ikke kan have en komplet liste over et skiftende varesortiment.

Jeg anbefalede under inspektionen at personalet orienterede de indsatte om der er mulighed for at få andre varer end dem der fremgår af listen, jf. brevet af 26. oktober 2009. Jeg forstod at ledelsen i et vist omfang vil kunne oplyse de indsatte om hvad der findes eller undersøge det.

I forhold til spørgsmålet om at butikken løber tør for visse varer, bemærkes at det i rapporten om inspektionen i 2004 indgik at der var for lidt pålæg. Folketingets Ombudsmand fik i forbindelse med en konkret klage underretning om at købmanden havde ændret indkøb af bl.a. pålæg til grossist med større mængder.

Jeg har noteret det oplyste om varesortimentet og muligheden for at ønske andre varer.

Jeg henviser de indsatte til at klage til ledelsen hvis de fortsat er utilfredse med købmanden/butikken.

7.9. Talsmandsordning

7.9.1. Møder

Advokaten anførte i sin henvendelse af 6. oktober 2009 at det er kritisabelt at der kun er mulighed for at møde talsmanden med flere måneders mellemrum. Nogle gange kan der være op til 9 måneders mellemrum.

Talsmanden oplyste at der var samtaler mellem ham og de indsatte i weekenden inden for et nærmere bestemt tidsrum, og at dette fungerede tilfredsstillende.

Talsmanden på tidspunktet for inspektionen den 27. oktober 2009 havde dengang været talsmand i cirka 1 år. Han havde kun haft 3 møder med ledelsen i perioden, og de havde hver varet cirka 45 minutter.

Talsmanden fremsatte ønske om flere møder, f.eks. 1 gang om måneden. Talsmanden forklarede at han på tidspunktet for inspektionen havde skrevet til ledelsen om et møde 3 gange (sidste gang et par måneder tidligere). Talsmanden var blevet lovet et møde i september 2009 som ikke var blevet afholdt på tidspunktet for inspektionen den 27. oktober 2009.

Ledelsen oplyste under inspektionen den 27. oktober 2009 at der er meget kontakt mellem personale og indsatte i det daglige.

Jeg anbefalede under inspektionen at man i arrestafdelingen løbende var opmærksom på vigtigheden af at holde et vist antal strukturerede møder mellem talsmand og ledelsen, bl.a. med dagsorden og referat til opfølgning.

I brevet af 1. december 2009 henledte jeg ledelsens opmærksomhed på det ovennævnte idet jeg samtidig gik ud fra at ledelsen i Københavns Fængsler – hvis det ikke allerede var sket – ville tage initiativ til at afholde et møde mellem ledelsen og talsmanden.

Talsmandsbekendtgørelsen (nr. 735 af 25. juni 2007 om gennemførelse af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner) indeholder regler om valg af talsmand/talsmænd mv. Endvidere indeholder bekendtgørelsen regler om talsmandsmøder. Efter § 1, stk. 2, skal institutionen jævnligt tage initiativ til drøftelser med de valgte talsmænd. Efter stk. 3 skal institutionen gøre notat om de drøftelser der finder sted. Efter § 3, 1. pkt., skal drøftelser med institutionen også kunne komme i stand på talsmandens/talsmændenes initiativ.

Af § 8, stk. 1, nr. 5, fremgår det at institutionens leder fastsætter regler om hvor ofte der normalt skal ske drøftelser mellem institutionen og talsmændene. Sådan en regel er fastsat i pkt. 24 i husordenen af 4. marts 2009 om at talsmanden og afdelingsledelsen afholder møde månedligt på opfordring fra den ene eller begge parter.

Jeg går ud fra at der for længst er afholdt møde mellem talsmanden og ledelsen i anledning af talsmandens fremsatte ønske herom under inspektionen. Til min orientering beder jeg om kopi af notatet om mødet, jf. § 1, stk. 3, i talsmandsbekendtgørelsen.

Jeg går endvidere ud fra at arrestafdelingen i praksis efterlever husordenens bestemmelse om månedlige, faste møder, jf. de ovennævnte regler i talsmandsbekendtgørelsen. Dette beder jeg for en ordens skyld om bemærkninger til.

7.9.2. Talsmandssuppleant

Talsmanden oplyste at der ikke var en suppleant, og jeg forstod det sådan at talsmanden ønskede at der blev valgt en suppleant.

Spørgsmålet om en talsmandssuppleant blev ikke drøftet med ledelsen under inspektionen. Jeg drøftede derimod spørgsmålet om en anden talsmand for en anden gruppering i arrestafdelingen med ledelsen, jf. nærmere nedenfor i pkt. 7.9.3.

Efter § 7, stk. 2, i talsmandsbekendtgørelsen fastsættes antallet af talsmænd under hensyntagen til antallet af indsatte, sammensætningen af indsatte og institutionens størrelse og struktur, herunder antallet af afdelinger, værksteder og undervisningshold. Efter stk. 3 kan der for hver talsmand vælges en suppleant som ved talsmandens forfald overtager dennes rettigheder og pligter.

Efter § 8, stk. 1, i bekendtgørelsen fastsætter institutionens leder nærmere regler om gennemførelsen af de indsattes medindflydelse, herunder bl.a. om antallet af talsmænd (nr. 1).

Af pkt. 34 i husordenen af 4. marts 2009 fremgår det at der efter de indsattes anmodninger kan vælges en talsmand og en suppleant.

Jeg beder om bemærkninger til hvorfor der ikke er valgt en suppleant for talsmanden, jf. § 7, stk. 3, i bekendtgørelsen.

Jeg beder også om at modtage kopi af de regler som jeg går ud fra er fastsat om talsmandsordningen efter bekendtgørelsens § 8.

7.9.3. Flere talsmænd (grupperinger)

Under inspektionen havde jeg en samtale med en indsat der er utilfreds med talsmandsordningen.

Den indsatte oplyste at han ikke kunne komme til talsmandsmøde hos den nuværende valgte talsmand af sikkerhedshensyn idet den pågældende og talsmanden er fra

forskellige grupperinger. Den indsatte oplyste også at han – selv om han måtte få lov til det – overhovedet ikke ønskede at tale med den nuværende talsmand.

Den pågældende fremsatte ønske om at der bliver valgt en talsmand også for hans gruppering til at varetage hans/deres interesser. Den indsatte oplyste at der på tidspunktet for inspektionen af Politigårdens Fængsel var i alt 3 indsatte fra samme gruppering.

Jeg viderebragte ønsket på et møde med ledelsen.

Ledelsen oplyste at ledelsen er opmærksom på at den indsatte ikke fuldt ud kan benytte sig af talsmandsordningen i Politigårdens Fængsel. Ledelsen var ikke indstillet på at der kommer en talsmand yderligere. Ledelsen henviste bl.a. til at den nuværende talsmand var lovligt valgt. Det var endvidere ledelsens synspunkt at den pågældende indsatte har adgang til ledelsen, f.eks. ved brev, og at han kan tale med funktionærerne flere gange dagligt og/eller efter anmodningsseddel med ledelsen.

Jeg skrev efter inspektionen til den indsatte at jeg forstod på ledelsen at den indsatte har mulighed for at gøre hans, og eventuelt andres, synspunkter gældende direkte over for ledelsen.

På baggrund af det ovennævnte beder jeg om Direktoratet for Kriminalforsorgens bemærkninger til den ovennævnte problemstilling vedrørende flere talsmænd i institutioner hvor der er flere grupperinger (som dog ikke fysisk er på forskellige afdelinger; arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel er ikke inddelt i afdelinger, jf. herved § 7, stk. 2, i talsmandsbekendtgørelsen).

7.10. Tid for besvarelse af kald

I Folketingets Ombudsmands rapport af 24. maj 2005 om inspektionen af arrestafdelingen i 2004 blev spørgsmålet om den tid der går for besvarelse af kald fra de indsatte, f.eks. i forbindelse med ønske om at komme på toilettet, behandlet. Spørgsmålet vedrørte også den tid der går fra den indsatte kalder på klokken, til personalet kommer, efter benyttelse af toilet- og baderummene hvor indsatte er låst inde under benyttelsen.

Ledelsen oplyste under inspektionen i 2004 at der undtagelsesvist kan gå op til maksimalt 15 minutter, og at ventetiden som regel skyldes at personalet er bundet af andre opgaver.

Talsmanden oplyste under inspektionen den 27. oktober 2009 at det er normalt at man skal vente 20-30 minutter for at komme på toilettet, og det er sket at der er gået 1 time. Talsmanden oplyste også at der kan gå 20 minutter fra man bliver hentet igen på toilettet.

Nogle af de øvrige indsatte som jeg talte med under inspektionen, oplyste også at der kan gå meget lang tid i de ovennævnte situationer. En indsat oplyste at han engang havde ventet 45 minutter.

Ledelsen oplyste under den aktuelle inspektion at det er korrekt at der kan gå op til 20 minutter.

Den Europæiske Komité til Forebyggelse af Tortur og Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf (CPT) – herefter Torturkomitéen – besøgte Danmark fra den 11. til den 20. februar 2008 og aflagde bl.a. besøg i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel.

Efter artikel 3 i EMRK gælder det at ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdig behandling eller straf. Flere indsatte havde over for Torturkomitéen i februar 2008 rejst spørgsmålet om ventetiden i forbindelse med toiletbesøg. Følgende fremgår under pkt. 28 i rapporten som er skrevet på engelsk:

“28. Most prisoners at the *Police Headquarters Prison in Copenhagen* made no complaints about their treatment by staff. However, it should be noted that a number of prisoners alleged that staff had delayed their access to the toilet, in particular at night, which had compelled them to defecate in plastic bags in the cells; if true, such a situation could be considered as degrading treatment.

After the visit, the Danish authorities indicated that in March 2007, the Prison and Probation Service ordered an immediate stop to the practice of using urine bottles, chamber pots and the like in cells occupied by more than one prisoner. It appeared from a consultation among prisons carried out in March 2007 that inmates might risk having to wait for up to twenty minutes before being taken to the toilet, especially if there were several cell calls at the same time; however, the typical waiting time was between two and ten minutes. As regards in particular the *Police Headquarters Prison*, it was acknowledged that delays might occur, especially in the case of inmates who have exhibited threatening or violent behaviour and may require special security staffing; if such an inmate makes a call at night, security considerations require the presence of more than three officers,

which means that more than ten minutes may elapse before the inmate is taken to the toilet.

The CPT recommends that all appropriate steps be taken to ensure that prisoners at the Police Headquarters Prison in Copenhagen have ready access to a proper toilet facility at any time of the day or night.”

Det indgår således i torturkomitéens rapport – efter min læsning og oversættelse fra engelsk til dansk – at ventetiderne ved toiletkald havde ført til at nogle indsatte angiveligt havde været tvunget til at forrette deres nødtørft i plastikposer i cellerne. Sådant en situation kunne – hvis det var sandt – efter komitéens opfattelse anses for at være nedværdigende behandling i EMRK artikel 3's forstand.

Som det fremgår af citatet fra rapporten ovenfor, indgik det i komitéens rapport at indsatte angiveligt kunne risikere at vente op til 20 minutter før de kunne komme på toilettet, især hvis flere indsatte ringede samtidig. Det indgik endvidere at den typiske ventetid var mellem 2 og 10 minutter.

Komitéen anerkendte i rapportens pkt. 28 – også efter min læsning og oversættelse – at forsinkelser kan forekomme, især i tilfælde hvor der er tale om indsatte som har udvist truende eller voldelig adfærd og kræver særlige personalemæssige sikkerhedsforanstaltninger. Hvis en sådan indsat kalder på fængselsbetjentene om natten, og sikkerhedshensyn tilsiger at 3 betjente er til stede, kan der gå mere end 10 minutter før den indsatte kommer på toilettet.

I Danmarks svar (gengivet i Torturkomitéens rapport af 13. marts 2009) til komitéens bemærkninger til pkt. 28 om toiletkald fremgår følgende:

“The Department of Prisons and Probation agrees in the view that inmates should not wait unnecessarily long to be taken to the toilet no matter what time of the day it is. The Department keeps a continuous focus on the practices of the institutions on this point, and in an inquiry to the open prisons in March 2007 the typical waiting time was established at between two and ten minutes.

However, special security staffing may be required for certain inmates at the Police Headquarters Prison, typically negatively controlling inmates who have exhibited specific threatening or violent behaviour. If such an inmate makes a call at night, security considerations may require the presence of more than three officers. In such case the sleeping duty officer(s) will have to be woken up, and in these relatively rare cases more than a maximum of ten minutes may pass before

the inmate can be taken to the toilet. The same may apply to other not so frequent situations when, e.g. two inmates make a call at the same time, or an officer is tied to a special task, such as guard duty at the security cell.

The management of the Police Headquarters Prison has pointed out to the staff that it is important to give priority to toilet calls and that inmates must not be placed in a situation where they have to relieve themselves in the cell in, e.g., a paper bag. The management is of the view that cell calls are answered within a few minutes, and that situations when up to ten minutes pass are rare.

...”

Jeg har noteret mig at Københavns Fængsler og Direktoratet for Kriminalforsorgen er opmærksomme på problemet og til stadighed prioriterer opgaven med at besvare toilet kald fra de indsatte.

I den forbindelse har jeg også noteret mig at det er opfattelsen hos ledelsen i Københavns Fængsler at toilet kald besvares inden for få minutter, og at det er sjældent at der går op til 10 minutter.

At der i visse tilfælde kan gå mere end 10 minutter på grund af sikkerhedsmæssige forhold og andre forhold, som f.eks. flere samtidige opkald, har jeg ingen bemærkninger til.

Det er kritisabelt hvis der – i tilfælde hvor ingen særlige forhold gør sig gældende – kan gå mere end 20 minutter, og op til 30-45 minutter (som oplyst af talsmanden og en indsat som jeg talte med under inspektionen), fra en indsat ringer på, til personalet kommer til den indsatte for at ledsage ham/hende til toilettet. Om forholdene er således, har jeg ikke mulighed for at bekræfte eller afkræfte.

Tilsvarende gælder naturligvis også når den indsatte skal retur fra toilettet (hvor der også er låst, jf. nedenfor under pkt. 7.12) til sin celle.

7.11. Psykiatrisk tilsyn

Spørgsmålet om lægebetjening og psykiatrisk tilsyn indgik ikke i advokatens henvendelse af 6. oktober 2009 forud for inspektionen den 27. oktober 2009.

Spørgsmålet er således heller ikke omtalt i brevet af 26. oktober 2009 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen.

I rapporten af 24. maj 2005 om inspektionen i 2004 indgik det at Politigårdens Fængsel betjenes af en læge fra Københavns Fængsler der kommer i afdelingen 1 gang om ugen og normalt 2 timer. Det indgik endvidere at der foranstaltes psykiatriske tilsyn i arrestafdelingen hvis der er behov for det. Det indgik også at der ville kunne tages kontakt til en psykolog.

I den ovenfor under pkt. 3.1 omtalte sag – som jeg rejste af egen drift om en bestemt indsat i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel – bemærkede jeg generelt i brev af 23. december 2009 til Direktoratet for Kriminalforsorgen at bl.a. de mentale følgevirkninger for en indsat i en given situation er blandt de momenter som indgår ved vurderingen af om forholdene konkret for en indsat er i strid med EMRK artikel 3. Ved vurderingen efter artikel 3 lægges således efter retspraksis hos Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) bl.a. vægt på lægelig behandling og kontrol med den indsattes helbredstilstand. Det gælder især ved længere anbringelser (jf. ovenfor under bl.a. pkt. 3.2.3).

Ved fastlæggelsen af de krav der kan udledes af EMRK artikel 3 med hensyn til forhold under frihedsberøvelse, tager Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i vidt omfang hensyn til udtalelser mv. fra Torturkomitéen. Se også CPT standards (CPT/Inf/E (2002) – Rev. 2009 English) afsnit III og pkt. 41-44 om psykiatrisk behandling.

Højesteret har i en dom gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen, U.2000.2385.H. – forud for dommen (Rohde mod Danmark) ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol om EMRK artikel 3, omtalt ovenfor under pkt. 3.2.3 – forudsat at der skal være et sundhedsmæssigt tilsyn med en varetægtsarrestant i isolation.

Højesteret fandt efter en konkret vurdering i samme sag ikke at der ved varetægtsfængslingen i isolation var sket en overtrædelse af EMRK artikel 3.

Højesteret tilkendte i sagen – efter reglerne herom i retsplejelovens § 1018 a – erstatning for bl.a. varigt mén og et særskilt beløb i godtgørelse for tort. Jeg bemærker hertil at jeg naturligvis er opmærksom på at de omhandlede regler i retsplejeloven gælder i sager hvor retten har truffet beslutning om varetægtsfængsling og påtale opgives eller tiltalte frifindes. De samme regler om erstatning i retsplejelovens § 1018 a kan dog også (i kraft af henvisningen i § 106 i straffuldbyrdelsesloven til retsplejelovens § 1018 a) finde anvendelse (f.eks.) i forhold til indsatte som har været udelukket fra fællesskab, men hvor den skærpede afsoningsform – udelukkelsen fra fællesskab – har været uberettiget. Bestemmelsen i retsplejelovens § 1018 a gælder også for ikke-økonomisk skade som normalt benævnes godtgørelse, jf. hertil side 234 i Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 1. udgave (2003) af W. Rentzmann m.fl.

I sagen som jeg rejste af egen drift, lagde jeg vægt på oplysninger fra myndighederne om den indsatte helbredstilstand, herunder at den pågældende løbende blev tilsat af en psykiater og læge, og at Direktoratet for Kriminalforsorgens lægekonsulent også var inddraget.

Med mit brev af 23. december 2009 til direktoratet i sagen gik jeg ud fra at Københavns Fængsler og personalet i arrestafdelingen løbende er opmærksomme på eventuelle forværringer i den pågældende indsatte psykiske tilstand som tiden går, og at der med jævne mellemrum sker en lægefaglig vurdering af den pågældende. Jeg henviser til det som jeg har anført ovenfor under pkt. 3.1 og 3.2.

Jeg går ud fra at Københavns Fængsler løbende er opmærksom på eventuelle forværringer i den psykiske tilstand som tiden går for alle indsatte, særligt de indsatte som har været anbragt i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel i meget lang tid, og som eventuelt også er underlagt yderligere restriktive forhold inden for det i forvejen – forudsatte – relativt skrappe regime i Politigårdens Fængsel.

Jeg henviser i denne forbindelse til mine bemærkninger om EMRK artikel 3 under pkt. 3 ovenfor i denne rapport om mere langvarige anbringelser i arrestafdelingen.

Jeg beder om oplysninger om hvor mange timer Politigårdens Fængsel aktuelt er tildelt til psykologhjælp, og om det dækker behovet.

Jeg beder endvidere om oplysninger om lægeordningen – særligt med henblik på løbende psykiatrisk tilsyn med de indsatte.

7.12. Brugen af håndjern over for personer i de 5 særlige celler

Under pkt. 4.3 beskrev jeg de fysiske forhold i de 5 særligt indrettede celler på 4. sal i arrestafdelingen. Cellerne er som nævnt indrettet med bl.a. sikringsbeslag på døren og en sprække/lem i døren til påsætning af håndjern.

Jeg forstår at der i nogle tilfælde i de særlige celler vil være indsatte som ofte eller "altid" (i en periode) – f.eks. i forbindelse med toiletbesøg og andre gøremål uden for cellen – kommer i håndjern.

Fra den tidligere omtalte sag om en indsat i arrestafdelingen (som jeg rejste af egen drift), er jeg bekendt med at den pågældende (tidligere og muligvis fortsat) f.eks. hver gang ved toiletbesøg fik/får håndjern på. Håndjernene sættes på ved at den indsatte med ryggen til stikker armene ud igennem lemme i døren til cellen. Under toiletbesø-

get er håndjernene taget af. Og det sker efter det for mig oplyste gennem en lem i toilet døren. Den pågældende lukkes først ud fra toilettet efter at håndjern er påsat igennem lemmen i toilet døren. Den pågældende bliver herefter igen ledsaget til sin celle af personalet. I cellen får den pågældende taget håndjernene af igen igennem lemmen. Når den indsatte havde/har andre gøremål uden for sin celle, blev/bliver han på samme måde også påsat håndjern, det vil sige f.eks. i forbindelse med ledsagelse til og fra gårdtursarealet.

Reglerne om anvendelse af håndjern findes i § 65 i straffuldbyrdelsesloven. Hertil kommer reglerne i sikringsmiddelbekendtgørelsen (nu bekendtgørelse nr. 791 af 25. juni 2010 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse).

Disse regler sigter formentlig navnlig på situationer hvor der i et enkelt tilfælde påsættes håndjern. Reglerne indeholder således ingen udtrykkelig regulering af den ovenfor beskrevne situation hvor håndjern påsættes (gennem lemmen) flere gange i en periode ved alle aktiviteter uden for cellen efter en beslutning herom der dækker mere end et konkret indgreb hvor håndjern sættes på med henblik på f.eks. ét toiletbesøg.

§ 13, stk. 1, i bekendtgørelsen pålægger institutionen at skrive rapport om anvendelse af håndjern. Rapporten skal indeholde oplysning om begrundelsen for anvendelsen, om dato og klokkeslæt for hvornår anvendelsen af sikringsmidlet er ophørt, samt om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (og når der er tale om afsonere, hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2). Rapporten skal endvidere indeholde oplysning om institutionens overvejelser om lægetilsyn og oplysning om underretning efter bekendtgørelsen.

Efter § 13, stk. 2, skal de indsatte efter anmodning have udleveret en kopi af rapporten.

Jeg går ud fra at brugen af håndjern – som sættes på gennem sprækken/lemmen i døren – over for nogle af de indsatte der sidder i en af de 5 særlige celler, ikke adskiller sig fra brugen af håndjern (efter de almindelige ovennævnte regler om håndjern) over for andre indsatte i almindelige celler.

Jeg går således ud fra at brugen af håndjern sker inden for rammerne af § 65 i straffuldbyrdelsesloven og sikringsmiddelbekendtgørelsen.

Jeg beder om oplysninger om hvordan Københavns Fængsler forholder sig til reglerne om anvendelse af håndjern i en situation som den der forelå i den nævnte sag som jeg rejste af egen drift.

Jeg beder i den forbindelse Københavns Fængsler om at komme ind på om man (sådan som en tekstnær og måske noget formalistisk læsning af de eksisterende regler kunne lægge op til) ser forløbet som flere enkelte indgreb – med bl.a. den deraf følgende pligt til at skrive rapport med begrundelse efter § 13 i bekendtgørelsen hver gang der anvendes håndjern.

Hvis dette ikke er tilfældet, beder jeg Københavns Fængsler om at komme ind på om man anser det som en fremadrettet beslutning som på et givet tidspunkt når grundlaget for brugen af håndjernene (påsat igennem lemmen) ikke længere er til stede, skal bringes til ophør. Jeg beder (i tilfælde af at man anlægger en sådan betragtning) også Københavns Fængsler om at komme ind på spørgsmålet om hvorledes, og navnlig hvor ofte, en sådan løbende vurdering foretages. I forlængelse heraf beder jeg også om at modtage notater/rapporter/udskrifter fra klientsystemet eller andet materiale fra en eller flere sager om brug af håndjern "altid", jf. beskrivelsen ovenfor, til illustration af hvordan Københavns Fængsler behandler disse særlige sager.

Ses sagen anderledes, beder jeg naturligvis også om bemærkninger.

Jeg henviser herved til det – også proceduremæssigt – til dels sammenhængende spørgsmål ovenfor under pkt. 3.2 med omtale af den generelle sag som jeg rejste i brev af 25. marts 2009 og mit seneste brev af 7. juni 2010 til Direktoratet for Kriminalforsorgen i den generelle sag.

7.13. Anbringelse og løbende overvejelser om ophør af anbringelse mv.

Som nævnt ovenfor under pkt. 4.3 er jeg opmærksom på at de 5 særlige celler på 4. sal i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel ikke er celler som beskrevet i § 63, stk. 4, i straffuldbyrdsloven.

Bestemmelsen i § 63, stk. 4, og de tilhørende regler i bl.a. bekendtgørelsens §§ 6-7 og §§12-14 finder således ikke direkte anvendelse på de 5 særlige celler på 4. sal i arrestafdelingen. Noget andet er dog – som det vil fremgå i det følgende – at nogle af hensynene bag nogle af reglerne om udelukkelse fra fællesskab med en vis styrke kan gøre sig gældende i sager om visse personer under restriktive foranstaltninger, f.eks. personer der de facto er udelukket fra fællesskab, jf. nærmere nedenfor.

Først følger reglerne om (egentlig) udelukkelse fra fællesskab:

§ 63, stk. 1, i straffuldbyrdsloven vedrører egentlige administrative afgørelser om udelukkelse fra fællesskab.

§ 63, stk. 4, indeholder som nævnt en bestemmelse om isolation i særlige sikrede afsnit eller opholdsrum for bl.a. undvigelsestruede. Bestemmelsen har følgende indhold:

”...

Stk. 4. Hvis en indsat afsoner straf for grov kriminalitet under anvendelse af våben eller andre personfarlige metoder og under fuldbyrdelsen af straffen eller under forudgående varetægtsfængsling er undvejet eller har forsøgt at undvige ved anvendelse af våben eller andre personfarlige metoder, kan det bestemmes, at isolation skal gennemføres på skift i særligt sikrede afsnit og opholdsrum i forskellige lukkede fængsler og arresthuse, såfremt der er en særlig bestyrket mistanke om, at den indsatte på ny vil forsøge at undvige.”

§§ 6-9 i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab (bekendtgørelse nr. 440 af 30. maj 2008 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle m.v. i fængsler og arresthuse) indeholder regler om særlige rettigheder for indsatte der er udelukket fra fællesskab.

Følgende fremgår af reglerne:

”§ 6. Indsatte, der har været udelukket fra fællesskab i mere end 14 dage, skal vejledes udførligt om de særlige rettigheder og tilbud, der tilkommer dem efter nærværende bestemmelse og § 7. Med henblik på at mindske den særlige belastning og risiko for forstyrrelse af det psykiske helbred, som er forbundet med udelukkelse fra fællesskab, påhviler det personalet løbende at være særligt opmærksom på, om indsatte, som er udelukket fra fællesskab i mere end 14 dage, har behov for øget personalekontakt, tilsyn af læge, herunder en psykiater m.v. Det påhviler personalet at være opmærksom på, at dette behov øges i takt med varigheden af udelukkelsen.

Stk. 2. I forhold til indsatte, der har været udelukket fra fællesskab i mere end 14 dage, skal personalet være særligt opmærksom på, om der under henvisning til den indsattes forhold sammenholdt med hensynet til orden og sikkerhed i institutionen kan ske lempelser f.eks. i form af

- 1) fællesskab med en eller flere andre indsatte i cellen eller under gårdtur,
- 2) mulighed for at arbejde i fællesskab,
- 3) aktiviteter i fritiden med en eller flere andre indsatte eller med personalet.

Stk. 3. Indsatte, der har været udelukket fra fællesskab i mere end 14 dage, skal endvidere

- 1) tilbydes regelmæssige og længerevarende samtaler med f.eks. præst, læge eller psykolog,

- 2) have tv stillet gratis til rådighed, og
- 3) have særlig adgang til eneundervisning og arbejde, herunder anden godkendt aktivitet, som kan medvirke til at mindske den særlige belastning og risiko for forstyrrelse af det psykiske helbred, som er forbundet med udelukkelse fra fællesskab.

§ 7. En indsat, der har været udelukket fra fællesskab i mere end 3 måneder, skal udover de tilbud, der er nævnt i § 6, så vidt muligt og efter en konkret vurdering af den pågældendes behov sammenholdt med ordens- og sikkerhedsmæssige forhold, tilbydes

- 1) særligt veludstyret celle, og
- 2) mulighed for udvidet besøg.

§ 8. Indsatte under 18 år, som har været udelukket fra fællesskab i et sammenhængende tidsrum af mere end 4 ugers varighed, og indsatte på 18 år eller derover, som har været udelukket fra fællesskab i et sammenhængende tidsrum af mere end 6 måneders varighed, skal ud over de aktiviteter, som følger af §§ 6-7, tilbydes yderligere mindst 3 timers daglig aktivering med personkontakt.

Stk. 2. Institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, skal 1 gang ugentligt i samarbejde med den indsatte udfærdige en plan for vedkommendes aktivering i medfør af stk. 1.

§ 9. Når udelukkelse fra fællesskab bringes til ophør, jf. straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 7, 1. pkt., skal der gøres notat om dato og klokkeslæt for udelukkelsens ophør.

Stk. 2. Der skal endvidere gøres notat om institutionens overvejelser efter straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 7, 2. pkt., om helt eller delvis at bringe udelukkelsen til ophør, herunder om dato og klokkeslæt for overvejelserne.”

§§ 13-14 i samme bekendtgørelse indeholder følgende regler om anbringelse efter § 63, stk. 4, i straffuldbyrdelsesloven:

”§ 13. Afgørelse om anbringelse efter straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 4, og om ophør af anbringelsen træffes af Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, efter drøftelse med repræsentanter for de involverede lukkede institutioner.
Stk. 2. Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, skal mindst én gang om ugen overveje spørgsmålet om helt eller delvis at bringe anbringelsen til ophør. Direktoratet skal i denne forbindelse fra de involverede institutioner modtage de i medfør af § 9, stk. 2, udarbejdede notater.

§ 14. Anbringelse skal så vidt muligt ske i celler, der er større end normalt, og som er indrettet med en bedre udstyrsstandard.

Stk. 2. Under anbringelsen skal institutionens personale føre et indgående tilsyn med den indsatte. Enhver, der tilser den pågældende, skal gøre notat herom i en særlig dagbog. Dagbogen skal indeholde oplysning om tidspunktet for tilsynet og oplysning om den pågældendes tilstand samt eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde anbringelsen.”

Som nævnt under pkt. 4.3 og lige ovenfor er jeg opmærksom på at de 5 nævnte celler ikke er celler som beskrevet i § 63, stk. 4, i straffuldbyrdelsesloven.

Bestemmelsen i § 63, stk. 4, og de tilhørende regler i bl.a. bekendtgørelsens §§ 6-7 og §§12-14, finder som konsekvens heraf naturligvis ikke direkte anvendelse i forhold til de 5 nyoprettede særlige celler på 4. sal i arrestafdelingen.

Noget andet er, som også nævnt ovenfor, at hensynene bag nogle af reglerne – f.eks. reglerne i bekendtgørelsen om særlige foranstaltninger (kompensation) for indsatte der har været udelukket fra fællesskab i en nærmere angiven periode (§§ 6-7), og reglerne om overvejelser vedrørende ophør af udelukkelsen (og notat herom), jf. § 8 og §§ 12 og 14 – med en betydelig styrke også gør sig gældende i sager om personer der ikke er udelukket fra fællesskab, men som f.eks. både er anbragt i 1 af de 5 særlige celler, og som samtidig også er underlagt andre restriktive foranstaltninger (f.eks. ”fast” påsætning af håndjern der sættes på gennem lemmen i døren, og ledsagelse af flere betjente uden for cellen, jf. beskrivelsen ovenfor).

Det forhold at en indsat er anbragt i 1 af de 5 nyindrettede celler, giver ikke i selv anledning til at inddrage de ovennævnte hensyn fra bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab.

Synspunkterne ovenfor om brugen, helt eller delvist, af indholdet/principperne i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab har jeg tidligere i brev af 23. december 2009 udtrykt over for Københavns Fængsler i forbindelse med den nævnte sag som jeg rejste af egen drift om en indsat i 1 af de 5 særlige celler.

Disse synspunkter fastholder jeg med de ovennævnte bemærkninger.

Som nævnt oplyste ledelsen under inspektionen at de særlige celler bliver brugt til at vurdere de nye indsatte der skal ses an i et stykke tid efter indsættelsen.

Jeg forstår at det ikke er samtlige nye indsatte som bliver anbragt i 1 af de 5 særlige celler, men at visse betingelser skal være opfyldt før den indsatte anbringes i en af de 5 særlige celler.

Jeg beder Københavns Fængsler om bemærkninger til det som jeg har anført om hvilke personer cellerne bruges til. I forlængelse heraf beder jeg om oplysninger om hvilke betingelser der skal være opfyldt, for at en indsat bliver anbragt i en sådan særlig celle.

Endvidere beder jeg om oplysninger om hvorledes, herunder hvor ofte, det vurderes om en indsat fortsat skal være anbragt i en særlig celle. Jeg henviser til principperne i bekendtgørelsen om udelukkelse for fællesskab gengivet ovenfor, bl.a. §§ 8 og 13 om notatpligt og ugentlige overvejelser.

Jeg beder også om oplysning om hvem der kan træffe de ovennævnte beslutninger om anbringelse og ophør i en særlig celle.

Endelig beder jeg om at modtage eventuelle interne regler/notater om de spørgsmål som jeg har rejst ovenfor i forhold til de 5 særlige celler.

Opfølgning

Jeg beder om at arresthuset sender de oplysninger mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg også beder om en udtalelse.

Underretning

Denne rapport sendes til Københavns Fængsler, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel.

Lenart Frandsen
Inspektionschef